

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
ім. Б. Д. Гаврилишина
Кафедра міжнародних економічних відносин

ПРИЙМАК Яна Віталіївна

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ, ЩО
ЗДІЙСНЮЮТЬ ТОРГОВЕЛЬНУ ПОЛІТИКУ НА
МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ

спеціальність: 073 - Менеджмент
освітньо-наукова програма - Міжнародний менеджмент

Кваліфікаційна робота

Виконав(ла) студент(ка)
групи МІМм-21
Приймак Яна Віталіївна

підпис

Науковий керівник:
к.е.н., доцент,
Т. В. Бучинська

підпис

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«__»_____ 20__р.
Завідувач кафедри

підпис

Тернопіль - 2024

Зміст

ВСТУП	2
РОЗДІЛ 1. ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ	5
1.1 Сутність міжнародної торгівлі	5
1.2 Класифікація торговельної політики	11
1.3 Методологічних проблем, що виникають при оцінці зовнішньої політики.	18
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2. ТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА КРАЇН, ЯКІ РОЗВИВАЮТЬСЯ. 27	27
2.1 Класифікація країн, що розвиваються.....	27
2.2 Особливості торговельної політики.....	33
2.3 Недоліки міжнародної торговельної політики.....	43
Висновки до розділу 2	46
РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ	47
3.1 Аналіз поточного стану міжнародної торгівлі України.....	47
3.2 Перспектива розвитку	53
3.3 Шляхи вдосконалення.....	59
Висновки до розділу 3	67
ВИСНОВКИ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сьогодні ні одна країна світу не зможе існувати без зовнішньої торгівлі. За допомогою міжнародної торгівлі національна економіка взаємодіє з економікою інших країн.

Міжнародна торгівля є важливим засобом збалансування потужності виробництва і споживчих переваг, що дає змогу виробляти дефіцитну продукцію та виробляти надлишки, які не поглинаються на внутрішньому ринку. Таким чином, міжнародна торгівля досягає вищого рівня (хоча, можливо, не в такому обсязі), щоб задовольнити потреби населення кожної торговельної країни.

Важливим чинником функціонування національної економіки є зовнішня торгівля. З його допомогою ми можемо розвивати економіку та забезпечити її стабільність. Україна має великий природний, практичний та інтелектуальний потенціал. Однак він використовується неефективно. Має запаси в гірничодобувній, агропромисловій та енергетичній галузях. Найвищу позицію в експорті займають активи гірничо-металургійного комплексу, основне поповнення балансу, що забезпечує 35-40% валютної виручки. У структурі імпорту товарів переважають продукти добувної промисловості, хімікати, механічне обладнання, електрообладнання та машини. Україна співпрацює з більш ніж 100 країнами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналітичні матеріали та дані національних статистичних служб, інформація з інтернет-ресурсів та періодичних видань, монографічні дослідження та наукові статті вітчизняних та зарубіжних науковців: О. Гончарук, О. Поліщук, А. Портаненко, О. Стефанюк, О. Сохацький, Р. Зварич, М. Живко, І. Іващук, О. Сохацька, Н. Кравчук, Ю. Войтенко, П. Кругман, Е. Крюгер, Р. Феєнстра, Д. Родрік, Д. Ірвін.

Також, статистичні дані та звіти міжнародних організацій, таких як Всесвітній банк, Всесвітня торговельна організація, тощо.

Мета і завдання дослідження. Дослідити процеси та тенденції у розвитку торгівельної політики суб'єктів міжнародного бізнесу з метою розуміння їхнього впливу на міжнародну торгівлю та економічну динаміку.

Завдання дослідження:

- аналіз сучасних тенденцій у розвитку торгівельної політики суб'єктів міжнародного бізнесу;
- вивчення факторів, що впливають на прийняття торгівельних рішень суб'єктами міжнародного бізнесу;
- оцінка впливу торгівельної політики на міжнародні економічні відносини та глобальну торгівлю;
- розгляд можливих перспектив розвитку торгівельної політики в майбутньому.

Об'єктом дослідження є торгівельна політика суб'єктів міжнародного бізнесу.

Предметом дослідження є процеси та тенденції розвитку торгівельної політики суб'єктів міжнародного бізнесу.

Методи дослідження:

- аналіз літературних джерел та наукових публікацій щодо торгівельної політики;
- проведення емпіричних досліджень з використанням опитувань, аналізу статистичних даних.
- використання методів порівняльного аналізу для оцінки різних підходів до торгівельної політики.
- вивчення досвіду та практики суб'єктів міжнародного бізнесу через кейс-стаді.
- застосування методів моделювання та прогнозування для визначення можливих перспектив розвитку торгівельної політики.

Інформаційна база дослідження. Дослідження ґрунтується на аналізі законодавчих та нормативних актів, статистичних даних, а також наукових публікацій та досліджень, що стосуються торгівельної політики та

міжнародного бізнесу. До інформаційної бази також включаються дані міжнародних організацій, зокрема, Світового банку та Інституту міжнародних фінансів.

Наукова новизна одержаних результатів. Одержані результати дослідження мають наукову новизну в контексті розуміння та аналізу сучасних тенденцій у розвитку торгівельної політики суб'єктів міжнародного бізнесу. Вони дозволяють глибше розуміти вплив торгівельної політики на міжнародну економіку та виявляти перспективи подальшого розвитку в цій сфері.

Практичне значення роботи. Результати дослідження можуть бути використані для формулювання та вдосконалення стратегій торгівельної політики суб'єктів міжнародного бізнесу. Вони надають практичні рекомендації для бізнесу, урядів та міжнародних організацій з метою покращення торгівельного середовища та сприяння ефективній міжнародній торгівлі.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження апробовані на круглому столі «Глобальні перспективи розвитку України: Я живу в майбутньому» (Тернопіль, ЗУНУ, 30 листопада 2023 р.).

Структура роботи. Структурно робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 75 сторінок. Робота містить 11 рисунків, 1 таблицю, список використаних джерел з 63 найменуваннями на 6 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

1.1 Сутність міжнародної торгівлі

Зовнішня торгівля – важлива та історично перша форма міжнародних економічних відносин. А міжнародна торгівля – це сукупність зовнішньої торгівлі всіх країн, та її обсяг розраховується шляхом підсумовування обсягів експорту. У літературі часто визначається: «Міжнародна торгівля – це процес купівлі-продажу між покупцями, продавцями та посередниками у різних країнах».

Сучасна міжнародна торгівля - торгівля між країнами, що передбачає імпорт (ввіз) та експорт (вивіз) товарів. У ньому беруть участь різні юридичні особи – корпорації, їх асоціації, держави, фізичні особи. Це засіб, за допомогою якого країни можуть розвивати спеціалізацію, збільшувати продуктивність своїх ресурсів і таким чином збільшувати загальний обсяг виробництва.

Історія торгівлі є відображенням розвитку людського суспільства. Від давніх часів обмін товарами та послугами між різними групами та цивілізаціями був невід'ємною частиною економічного та соціокультурного життя. Розглядаючи історію торгівлі, можна виділити кілька основних етапів її розвитку.[21]

Першим етапом є торгівля в доісторичні періоди, коли люди обмінювалися товарами на базі простих економічних відносин. Наприклад, обмін каменями, деревом, м'ясом та іншими ресурсами між ранніми людськими суспільствами. Далі слід згадати період античності, коли з'явилися перші торговельні центри та маршрути. Розширення торгівлі між різними регіонами сприяло культурному обміну та розвитку цивілізацій, таких як давньогрецька, давньоримська та інші.

Середньовіччя відзначилося зростанням торгівлі в Європі та Азії. Важливим елементом було створення та розвиток торговельних мереж, таких як шляхи шовкової та пряженої торгівлі. Це період також відомий великими торговельними містами та ярмарками, де зустрічалися торговці з різних країн та культур.

Епоха Великих географічних відкриттів відкрила нові торговельні маршрути та розвинула торгівлю між Європою, Азією та Америкою. З цього часу торгівля стала додатковим фактором у формуванні колоніальних імперій та світових торгових відносин.

В сучасному світі торгівля стала складовою глобальної економіки. Розвиток технологій та зв'язків між країнами зробив торгівлю швидшою та більш доступною. Сьогодні торгівля є однією з основних джерел доходу багатьох країн та має значний вплив на політику, культуру та соціальний розвиток. У підсумку, історія торгівлі свідчить про те, що обмін товарами та послугами між людьми є не лише економічним, але й культурним та соціальним явищем, яке впливає на формування та розвиток цивілізацій.[62]

На кожному з етапів історичного розвитку торгівлі можна виокремити ключові події, які вплинули на її хід та напрямки. Наприклад, у період античності з'явилися перші морські та сухопутні торговельні маршрути, такі як Шовковий шлях та Шлях амбрової дороги. Ці маршрути відігравали ключову роль у розповсюдженні культурних інновацій та технологій між різними частинами світу. У середньовіччі з'явилися великі торговельні міста, такі як Венеція, Флоренція та Генуя, які стали центрами торгівлі та фінансів. Ці міста розвивали торговельні зв'язки зі сходом та заходом, сприяючи обміну товарами та культурними цінностями. В епоху великих географічних відкриттів відбулося активне освоєння нових територій та заснування колоній. Це призвело до появи нових торговельних шляхів та розширення масштабів торгівлі між різними континентами. Пошук нових шляхів до Азії та пошук нових торговельних партнерів стали важливими аспектами експедицій та відкриттів.[22]

У сучасному світі торгівля стала ще більш глобальною та складною. Розвиток технологій, зокрема транспорту та зв'язку, зробив торгівлю ще більш доступною та ефективною. Глобалізація також сприяла зростанню торговельних об'ємів та розвитку міжнародних корпорацій.

Отже, історичний розвиток торгівлі є складним та динамічним процесом, який відображає взаємодію між різними культурами, цивілізаціями та економічними системами протягом цілого ряду століть.

Розглянемо основні теорії міжнародної торгівлі. Теорія меркантилізму - нині теорія міжнародної торгівлі (mercantilist) була розроблена Європейськими вченими Томасом Маном (Tomas Mun, 1571-1641), Чарльзом Деввіантом (Charles Davenant, 1656-1714), сером Вільямом Петті (Sir William Petty, 1623-1687). Функції меркантилізму – обґрунтування ролі товарів і необхідності економічного виходу з національно-державних ринків на зовнішні ринки. Меркантилізм – економічне вчення та економічна політика, що виражає інтереси торговельної буржуазії Азії періоду феодалізму та становлення капіталізму. Згідно з теорією меркантилізму, багатство країни вимірюється кількістю золота і срібла, якими вона володіє. Ця теорія передбачає невтручання держави у вільний рух товарів між країнами для зміни обсягів, складу та напрямків торгівлі. Меркантилісти вважали, що економічна система складається з 3-60 секторів: виробництва, сільського господарства та іноземних колоній. На їхню думку, купці були найважливішими для ефективного функціонування економічної системи, їх праця вважалася основним фактором виробництва.

Таким чином впливає, що джерелом багатства є сфера обігу, а не сфера виробництва; багатство ототожнювалося з грошовим капіталом. Гроші (у вигляді золота і срібла) дозволяють утримувати армію, зміцнювати позиції правителя, сприяють веденню колоніальних воєн, виникненню фабрик (фабрик), створенню нових місць роботи.[24]

Класичні теорії міжнародної торгівлі, що розвинулися в XIX столітті, включають у себе теорію абсолютних та відносних переваг. Девід Рікардо, у

своїй роботі "Принципи політичної економії та оподаткування", розвинув теорію відносних переваг, за якою країни повинні спеціалізуватися у виробництві тих товарів, в яких вони мають менші відносні витрати ресурсів. Це призводить до ефективнішого використання ресурсів та збільшення загального виробництва.

Сучасні теорії міжнародної торгівлі враховують більш складні аспекти сучасного світового господарства. Одна з них - теорія економічного зростання та торгівлі, яка вивчає вплив міжнародної торгівлі на економічне зростання країн. Інші теорії, такі як теорія "нового торгового реалізму" та теорія "глобальних значень ланцюгів", досліджують складні взаємозв'язки між виробництвом, торгівлею та глобальною конкуренцією. Теорії міжнародної торгівлі відображають еволюцію економічної думки та підходи до розвитку та управління міжнародними відносинами. Вони допомагають зрозуміти складність та важливість міжнародної торгівлі для розвитку країн та формування глобальної економіки.

Вивчення та розуміння цих теорій є важливим для формулювання ефективних стратегій торговельної політики країн. Розробка таких стратегій базується на аналізі конкурентних переваг та недоліків кожної країни, а також на оцінці потенційної вигоди від участі в міжнародній торгівлі. Крім того, це допомагає розкрити важливі аспекти щодо впливу торгівлі на економічне зростання, розподіл доходів та рівень життя населення. Це дає можливість урядам та міжнародним організаціям розробляти політики, спрямовані на забезпечення сталого розвитку та підвищення добробуту. [24]

Чинники, що визначають потребу у міжнародній торгівлі, включають:

- Поява світового ринку;
- нерівномірний розвиток окремих галузей у різних країнах. Продукція найрозвиненіших галузей, яка може бути повністю реалізована на ринку, вивозиться із зарубіжних країн.
- нерівномірний розвиток окремих галузей у різних країнах. Продукція найрозвиненіших галузей, яка може бути повністю реалізована на ринку,

вивозиться зарубіжних країн. Іншими словами, є необхідність продавати продукцію на зовнішніх ринках та купувати певні товари з-за кордону;

- тенденція до необмеженого розширення виробництва. Оскільки ємність внутрішнього ринку обмежена платоспроможним населенням, попит перевищує межі внутрішнього ринку, і підприємці кожної країни виборюють зовнішні ринки;

- Прагнення отримати більш високий прибуток за рахунок використання дешевої робочої сили та сировини з країн, що розвиваються.

Поняття «торговельна політика» постійно розвивається. Одне з його загальних визначень таке: торговельна політика - це система державних заходів, вкладених у досягнення певних переваг економіки країни на світовому ринку та водночас на захист внутрішнього ринку від іноземних конкурентів.[2]

Частіше, ніж торговельна політика, використовується термін «зовнішньоекономічна політика», який включає низку областей міжнародних економічних відносин, а саме: торгівлю товарами чи послугами, міжнародний рух капіталу, торгівлю інтелектуальною власністю, міжнародну трудову міграцію, регіональне співробітництво та формування торговельно-політичних груп, грошово-кредитна політика та валютне регулювання.[3]

Концепція торгової політики є транс дисциплінарний об'єкт, який привернув значну увагу економістів, політологів, дослідників міжнародних відносин та соціологів, які прагнуть зрозуміти його походження, природу та результати. Його концептуалізація змінилася відповідно до теоретичних розробок у кожній з його освітніх дисциплін. Наприклад зростання не інституціоналізму та міжнародної політичної економії - це лише два основні підвиди, які сприяють збагаченню теорій торгової політики. На емпіричному рівні визначення торговельної політики завжди залежало від історії світової економіки. Таким чином, змінний характер і зростаюче значення міжнародної торгівлі за останні 50 років відновили суперечки щодо економічних, соціальних та екологічних наслідків торгової політики, а також ширших

відносин між ринками та країнами, що розвиваються, в умовах нових обмежень глобалізації.[4]

Міжнародна торгівля відіграє вирішальну роль у сучасній глобалізованій економіці, впливаючи на розвиток країн, конкурентоспроможність їхніх економік та сприяючи створенню благосприятливих умов для міжнародного обміну товарів та послуг. Цей реферат розглядає роль міжнародної торгівлі в сучасній економіці з наукової перспективи, висвітлюючи її важливість та вплив на глобальний економічний ландшафт. Міжнародна торгівля є ключовим фактором економічного розвитку та зростання країн, надаючи можливість спеціалізуватися у виробництві тих товарів і послуг, в яких країна має конкурентні переваги. Це сприяє ефективному використанню ресурсів, підвищенню продуктивності та збільшенню загального виробництва. Крім того, міжнародна торгівля стимулює інновації та технологічний прогрес, оскільки компанії змушені конкурувати на міжнародному ринку та шукати способи покращення своїх продуктів та послуг.[25]

Наявність міжнародної торгівлі також сприяє розширенню ринків збуту для товарів та послуг, що дозволяє компаніям отримувати більше замовлень і збільшувати свої прибутки. Це особливо важливо для малих і середніх підприємств, які можуть використовувати міжнародну торгівлю для розвитку свого бізнесу та розширення своїх можливостей на ринку.

З іншого боку, міжнародна торгівля також може створювати виклики і проблеми для економік країн. Наприклад, інтенсивна конкуренція на міжнародному ринку може призвести до зменшення виробництва та втрати робочих місць у деяких галузях економіки. Крім того, міжнародна торгівля може призвести до виникнення торговельних дисбалансів та збільшення зовнішньої заборгованості країн.

Отже, міжнародна торгівля є важливим елементом сучасної економіки, який впливає на розвиток країн та їхніх економік, конкурентоспроможність підприємств, а також на глобальний економічний ландшафт в цілому. Вона

стимулює економічне зростання, сприяє інноваціям та технологічному прогресу, але також може створювати виклики і проблеми для економік країн. Тому важливо розробляти ефективні стратегії торговельної політики, які б сприяли максимізації переваг від участі в міжнародній торгівлі, а також управлінню можливими ризиками та викликами.

1.2 Класифікація торговельної політики

Зовнішня торгівля – це відносини між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) з купівлі-продажу товарів, капіталу, робочої сили та послуг. Специфіка змісту зовнішньої торгівлі проявляється у діяльності різних суб'єктів світової економіки.

За критерієм суб'єктів, які здійснюють зовнішньоторговельні операції, можна виділити:

1. Зовнішня торгівля держави - це сукупність експортно-імпортних операцій країни, тобто купівля та продаж товарів та послуг з однієї країни до іншої країни.
2. Зовнішня торгівля окремих суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності - це сукупність експортно-імпортних операцій, здійснюваних кожним окремо, не країною загалом, а окремим її суб'єктом тій чи іншій галузі. [1]

Зовнішня торгівля країни характеризується певними показниками. Таким чином, до основних показників можна віднести:

1. За критерієм зовнішньої торгівлі суб'єктів «ЗЕД» вони бачать:
 - 1.1. Експорт - ціна реалізації товарів за держкордон, в іншу країну та пересилання через кордон країни - місце пізнання експортера - країну, за якою реалізується товар. Може вимірюватись як кількістю коштів, так і кількістю реалізованої продукції. Для експорту також можлива реалізація товарів та послуг мешканцям Землі без виїзного вивезення за кордон країни-продавця, експортера.

1.2. Реекспорт - ціна продажу товару, оскільки швидше доставлятиметься на територію країни з країни, а також можливий для перепродажу. Багато товарів, що реекспортуються, включаються до складу на експорт.

1.3. Імпорт підрозділів ЗЕД - ціна купівлі товарів у іноземних підрозділів та їх ввезення на територію країни-імпортера, включаючи купівлю товарів, призначених для особливого споживання національними організаціями, національними властями.

1.4. Реімпорт суб'єктів ЗЕД – це ціна на імпорт товарів, які раніше були вивезені з країни та не розглядалися на переробку.

1.5. Зовнішньоторговельний обіг ЗЕД - це показник, що характеризує обсяг земельної торгівлі країни, іншими словами це ціна експорту та імпорту для єдиної торгівлі протягом певного періоду часу, переважно розраховують за 1 рік.

1.6. Фізичний обсяг суб'єктів ЗЕД – оцінка експорту товарів на імпорт товарів за певними цінами того ж періоду (як правило, один рік) з метою відхилення інформації про кількість товарної маси без зазначення кількості.

1.7. Загальна торгівля підрозділів ЗЕД – взяти зі списку зазначених торгових товарів із зазначенням цін на транзитні товари.

1.8. Спеціальна (особлива) торгівля - це чистий торговельний оборот, отже товари та послуги вивезені та ввезені, які не приймають реекспорт і реімпорт.[1]

2. За класифікацією показників критерієм структури розділяють:

2.1. Товарна структура зовнішньої торгівлі включає підрозділи по товарній структурі експорту та імпорту. Товарна структура для експорту - це ціна і пояснення особливих марок товарів, які є важливі для імпорту з країни, а структура імпорту, мабуть, є систематизацією особливих характеристик групи товарів, що їх імпортують. до кордону.

2.2. Географічна структура зовнішньої торгівлі також залежить від структури експорту та імпорту. В загальному, географічна структура – це безліч товарів для країн, з яких доставляються вони або куди вони вивозять.

2.3. Інституційна структура зовнішньої торгівлі - це весь розвиток нової торгівлі, який може використовуватися як основа та метод для розвитку експортно-імпортних операцій.[7]

Зовнішньоторговельна політика - система економічних, організаційних, політичних візитів розробки нових торгових найменувань цієї країни чи групи країн; включаючи позначення зобов'язань щодо географічної та товарної структури експорту та імпорту.

Зовнішньоторговельна політика розділена на такі основні групи:

- тарифи (митні тарифи);
- нетарифні (нетарифні методи, комерційні та політичні методи стимулювання експорту, торгові угоди).[5]

Мита підвищують упередженість товару, у зв'язку з чим у експортера (імпортера) виникає спокуса компенсувати його витрати на сплату мита за підвищення ціни на товар. Високі цілі щодо імпорту для виявлення зарубіжних товаришів як неконкурентоспроможних на внутрішньому ринку та переможців у придбанні національних копій аналогічних товарів.

Безперечно, країни будують свої міжнародні відносини на основі зовнішньоекономічної та зовнішньоторговельної політики.

Зовнішньоекономічна політика — це загальна лінія дій, система заходів, що вживаються державою у сфері експорту та імпорту, митного регулювання, торговельних обмежень, залучення іноземних інвестицій, іноземних інвестицій, іноземних позик, економічної допомоги іншим країнам, спільної економічної діяльності керуючись інтересами країни.[6]

Зовнішньоторговельна політика, також можна розглядати як сукупність методів, прийомів та механізмів регулювання обсягу та напрямів експорту та імпорту, які використовуються державою для реалізації зовнішньоекономічної політики в цілому.

Історично склалося так, що у формуванні зовнішньоторговельної політики можна виділити два основні напрямки: протекціонізм та лібералізація.

«Вільна торгівля» означає відсутність будь-яких бар'єрів чи обмежень у торгівлі між державами. Реалізується лише у вільних економічних зонах.

Лібералізація – розширення свободи економічних дій, зменшення кількості та зменшення обмежень на торгівлю з іншими країнами.

Протекціонізм – це державна політика щодо захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції.

Неопротекціонізм – сучасні обмеження міжнародної торгівлі, які застосовуються країнами як доповнення до традиційних форм обмеження небажаного імпорту або замість них.

Розумний (вибірковий) протекціонізм – захист певного сектора економіки, групи підприємств, а не всього національного виробництва, або протекціонізм у торгівлі з окремими країнами та окремими групами товарів.[11]

Торгова політика стосується нормативних актів і угод країни щодо міжнародної торгівлі. Ця політика може включати тарифи, квоти, субсидії та торгові угоди. Вплив торгової політики на економіку може бути глибоким. Наприклад, зниження тарифів може зробити імпорт дешевшим для споживачів і підприємств, стимулюючи попит і потенційно призводячи до економічного зростання. Однак це також може зробити національну промисловість менш конкурентоспроможною. З іншого боку, встановлення тарифів може захистити національну промисловість, але може призвести до заходів у відповідь з боку торгових партнерів і підвищення цін для споживачів. Торговельні угоди, такі як угоди про вільну торгівлю або регіональні торгові блоки, можуть сприяти торгівлі та інвестиціям, але вони також можуть мати виграші та програші в економіці. Загалом, ефективність торгової політики залежить від різних факторів, таких як економічна структура країни, її торговельні партнери та світові економічні умови.

Досліджуючи вплив торгової політики на економіку, важливо враховувати як короткострокові, так і довгострокові ефекти. У короткостроковій перспективі зміни в торговельній політиці можуть

призвести до коливань рівня зайнятості, оскільки галузі пристосовуються до нових умов імпорту та експорту. Наприклад, раптове підвищення тарифів на імпортовані товари спочатку може захистити вітчизняну промисловість, але зрештою може призвести до втрати робочих місць, якщо ці галузі стануть менш конкурентоспроможними в усьому світі.

У довгостроковій перспективі торгова політика може впливати на загальну структуру економіки. Політика, яка заохочує вільну торгівлю та відкритість, може сприяти інноваціям та спеціалізації, що призведе до підвищення продуктивності та економічного зростання. І навпаки, протекціоністські заходи можуть пригнічувати інновації та призводити до неефективності, перешкоджаючи довгостроковим перспективам зростання.

Крім того, торгова політика взаємодіє з іншими аспектами економічної політики, такими як монетарна та фінансова політика. Наприклад, зміни в торговельній політиці можуть вплинути на обмінні курси, які, у свою чергу, впливають на інфляцію, процентні ставки та рівень інвестицій. Зрештою, вплив торгової політики на економіку багатогранний і залежить від складної взаємодії факторів. Аналіз історичних прикладів і емпіричних даних може дати цінну інформацію про вплив різних торгових політик на економічні показники.

Торгова політика може мати значний вплив на імпорт, експорт, тарифи та торговельні угоди:

1. Імпорт: торгова політика може безпосередньо впливати на обсяг і вартість імпорту. Для прикладу, встановлення тарифів або квот на імпортовані товари може зробити їх дорожчими або обмежити їх доступність, тим самим зменшивши імпорт. З іншого боку, зниження тарифів або усунення торговельних бар'єрів може зробити імпорт більш доступним і збільшити його обсяг.
2. Експорт: так само торгова політика може впливати на експорт, впливаючи на конкурентоспроможність вітчизняних товарів і послуг на міжнародних ринках. Зниження тарифів або укладення торговельних

угод, які усувають бар'єри для входу на ринок, можуть збільшити експорт, зробивши вітчизняну продукцію більш привабливою для іноземних покупців. І навпаки, тарифи у відповідь від торговельних партнерів або протекціоністські заходи в інших країнах можуть перешкоджати зростанню експорту.

3. Тарифи — це податки, що стягуються з імпортованих товарів, і вони безпосередньо впливають на вартість імпортованих товарів для споживачів і підприємств. Високі тарифи можуть захистити вітчизняну промисловість від іноземної конкуренції, але можуть також підвищити ціни для споживачів і обмежити вибір. І навпаки, низькі тарифи або зниження тарифів можуть розширити доступ споживачів до імпортованих товарів і сприяти конкуренції, потенційно призводячи до зниження цін і збільшення різноманітності.
4. Торговельні угоди. Торговельні угоди — це офіційні домовленості між країнами, які регулюють умови торгівлі, включаючи тарифи, квоти та іншу політику, пов'язану з торгівлею. Ці угоди можуть мати різні наслідки залежно від їх положень. Наприклад, угоди про вільну торгівлю спрямовані на зниження або усунення тарифів та інших бар'єрів у торгівлі, тим самим сприяючи економічній інтеграції та збільшенню доступу до ринку для країн-учасниць. Регіональні торгові угоди, такі як Європейський Союз або НАФТА, створюють преференційні торгові блоки, які можуть стимулювати економічне зростання та інвестиції в регіоні. Однак торговельні угоди також можуть зіткнутися з проблемами, такими як розбіжності щодо умов, проблеми з дотриманням або занепокоєння щодо їх впливу на певні галузі чи сектори.

Загалом, торговельна політика відіграє вирішальну роль у формуванні торговельних відносин країни та економічних результатів, впливаючи на потік товарів, послуг та інвестицій через кордон.

Існують численні міжнародні договори та угоди у сфері торгівлі, спрямовані на полегшення глобальної торгівлі, зменшення торговельних бар'єрів і сприяння економічному співробітництву.

Ось деякі з найпоширеніших:

1.Світова організація торгівлі (СОТ): заснована в 1995 році СОТ є основною міжнародною організацією, що регулює світову торгівлю. Він забезпечує форум для переговорів щодо торговельних угод, вирішення суперечок між країнами-членами та забезпечення безперервної торгівлі. СОТ контролює зусилля з лібералізації торгівлі, сприяє чесній конкуренції та заохочує інтеграцію країн, що розвиваються, у світову економіку.

2.Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ): ГАТТ було створено в 1947 році як міжнародний договір, спрямований на зниження тарифів та інших торговельних бар'єрів. Вона слугувала основою багатосторонньої торговельної системи, доки її не замінила СОТ у 1995 році. Принципи ГАТТ щодо недискримінації, режиму найбільшого сприяння та прозорості продовжують впливати на глобальні торгові переговори, що проводяться під егідою СОТ.

3.Регіональні торговельні угоди (RTA): це угоди між двома або більше країнами в певному географічному регіоні, спрямовані на зменшення бар'єрів у торгівлі та сприяння економічній інтеграції. Прикладами є Європейський Союз (ЄС), Північноамериканська угода про вільну торгівлю (НАФТА, замінена Угодою США, Мексики та Канади або USMCA), зона вільної торгівлі Асоціації держав Південно-Східної Азії (АСЕАН) і МЕРКОСУР (Common Market) у Південній Америці.

4.Двосторонні торговельні угоди: це угоди між двома країнами, спрямовані на сприяння торговельно-економічній співпраці. Двосторонні торговельні угоди зазвичай передбачають зниження або скасування тарифів, квот та інших торговельних бар'єрів між країнами-підписантами. Приклади включають Угоду про вільну торгівлю між Австралією та Сполученими Штатами (AUSFTA) і Угоду між Канадою та США та Мексикою (CUSMA).

5.Рамкові угоди про торгівлю та інвестиції (TIFA): TIFA — це двосторонні угоди, спрямовані на сприяння торгівлі та інвестиціям між країнами. Вони забезпечують основу для регулярних консультацій з питань, пов'язаних з торгівлею, вирішення суперечок і сприяння економічному співробітництву. TIFA часто розглядаються як попередники більш комплексних торгових угод.

6.Угоди про вільну торгівлю (ЗВТ): Угоди про вільну торгівлю — це комплексні торговельні угоди між двома або більше країнами чи торговельними блоками, спрямовані на зниження або скасування тарифів, квот та інших бар'єрів у торгівлі. Угоди про вільну торгівлю зазвичай охоплюють широкий спектр питань, у тому числі торгівлю товарами та послугами, інвестиції, права інтелектуальної власності та регуляторну співпрацю.

Це лише кілька прикладів численних міжнародних договорів і угод, які регулюють світову торгівлю. Кожна угода має власні цілі, положення та наслідки для країн-учасниць, формуючи глобальний економічний ландшафт і впливаючи на торгові потоки та моделі.[52]

1.3 Методологічних проблем, що виникають при оцінці зовнішньої політики.

Обговорення охоплює загальні методологічні питання, що виникають при оцінці будь-якої зовнішньої політики, включно з конкретними політиками. Ці методологічні питання розглянуті нижче:

1) Вимірювання: вимір зовнішньої політики, можливо, є одним із найскладніших питань, з якими доводиться стикатися при оцінці національної торгової політики, особливо у випадках, коли нетарифні бар'єри є першим інструментом зовнішньої політики. Проблеми виміру національної торгової політики порушують питання про те, чи дійсно планета лібералізована, як

багато хто вважає, чи це враження є помилковим і пов'язане з нашою нездатністю долати обмеження, які мають значення.

2) Агрегація та неоднорідність: навіть за наявності заходів обмеження торгівлі, як у разі імпорتنих тарифів, доступна інформація надходить на дуже різних рівнях. Економічний аналіз наслідків цих обмежень часто вимагає від дослідника агрегування даних до наступного рівня (наприклад, галузі, регіону чи країни) доки існує безліч альтернативних способів агрегування знань, в ідеалі агрегування керуватиметься прозорою теоретичною чи концептуальною структурою. Але це постійно порушує питання, чи є результати як послідовними, а й зумовленими структурою. Крім того, концептуальна структура, що лежить в основі аналізу, може передбачати однорідні чи неоднорідні (у різних формах працівників, фірм, секторів економіки тощо) ефекти. Будь-який аналіз неоднорідних ефектів слід проводити за базовою структурою.

3) Ендогенна політика торгівлі: Ендогенна політика не є унікальним питанням національної торгової політики. Однак, на відміну від внутрішньої політики, золотий стандарт ідентифікації в емпіричній роботі набагато важче визначити, якщо не неможливо, проводити в контексті національної торгової політики. Незважаючи на цей недолік, зовнішня політика час від часу має перевагу у вигляді ймовірних економічно екзогенних змін, викликаних подіями, що не залежать від конкретних галузей у обраній країні. Тим не менш, навіть коли зовнішня політика є економічно екзогенною, у тому сенсі, що вона не була свідомо визначена у відповідь на певні економічні зміни, пріоритет залишається і має бути доречним для знаходження способу вирішення.

4) Очікування та невизначеності щодо зовнішньої політики: якщо зміна торгової політики непередбачувана, фірми та споживачі не можуть змінити свою поведінку до того, як політика буде реалізована. Однак про зміни в національній торговельній політиці та угодах часто оголошують заздалегідь, тому фірми та споживачі можуть скоригувати свою поведінку в очікуванні оголошення. Крім того, очікується, що торгові реформи та угоди зменшать

невизначеність торговельного середовища. Угода, яка призводить до незначних змін у рамках торговельних обмежень, але за значного зменшення невизначеності зовнішньої політики, теоретично може мати великий вплив на торгові потоки та інші результати. Таким чином, висновок про вплив національної торговельної політики має враховувати поведінкові реакції, пов'язані з очікуваннями чи невизначеністю змін зовнішньої політики.[8]

Аналіз ефективності торговельної політики вимагає комплексного підходу, який враховує різноманітні економічні показники, якісні оцінки та контекстуальні фактори. Ось кілька поширених способів оцінки ефективності торгової політики:

1.Економічні показники. Перегляд ключових економічних показників може дати розуміння впливу торгової політики на економіку. Ці показники можуть включати:

- Валовий внутрішній продукт (ВВП): зміни у ВВП можуть вказувати на загальний вплив торгової політики на економічне зростання та виробництво.
- Торговельний баланс: Оцінка змін у торговому балансі (різниця між експортом та імпортом) допомагає визначити, чи досягають заходи торговельної політики поставлених цілей щодо сприяння зростанню експорту чи скорочення дефіциту бізнесу.
- Рівень зайнятості: аналіз змін у рівнях зайнятості, особливо в секторах, на які впливає торгова політика, може виявити вплив на створення або втрату робочих місць.
- Споживчі ціни: моніторинг змін споживчих цін може показати, чи впливають заходи торгової політики на ціни імпортованих товарів і послуг, рівень інфляції та купівельну спроможність споживачів.
- Інвестиційні потоки: моніторинг розвитку інвестиційних потоків, будь то прямі іноземні інвестиції (ПІІ) чи внутрішні інвестиції, може дати розуміння довіри інвесторів і привабливості внутрішнього ринку.

2.Аналіз ефективності торгівлі: оцінити саме тенденцій в обсягах торгівлі, частках ринку та конкурентоспроможності допомагає оцінити ефективність торговельної політики в розширенні експортних ринків, диверсифікації торгових партнерів і покращенні конкурентоспроможності національної промисловості.

3.Аналіз галузі: проведення аналізу галузі може допомогти визначити економічні виграші та програші від змін торговельної політики. Це передбачає вивчення впливу на такі різноманітні сектори, як сільське господарство, виробництво та послуги, щоб зрозуміти, як торгова політика впливає на їх виробництво, зайнятість і прибутковість.

4.Аналіз добробуту: який вплив заходів торговельної політики на добробут передбачає оцінку їх розподільчого впливу на різні сегменти суспільства, включаючи споживачів, виробників і працівників. Аналіз добробуту враховує такі фактори, як надлишок споживача, надлишок виробника та розподіл доходу, щоб визначити загальний вплив змін у торговельній політиці на соціальний добробут.

5.Аналіз витрат і вигоди (СВА): Проведення аналізу витрат і вигоди передбачає порівняння витрат і вигоди від заходів торговельної політики для оцінки їх загального чистого впливу на економіку. Це передбачає кількісне визначення економічних витрат торговельних бар'єрів (таких як тарифи чи квоти) та їх порівняння з очікуваними вигодами (такими як розширений доступ до ринку чи підвищення ефективності).

6.Якісні оцінки: на додаток до кількісного аналізу, якісні оцінки, такі як консультації із зацікавленими сторонами, опитування та тематичні дослідження, можуть надати цінну інформацію про неекономічні наслідки заходів торговельної політики (наприклад, соціальні, екологічні наслідки та політики).

На ефективність торговельної політики і, отже, на її вплив на економічні та ділові результати може впливати кілька факторів. Розглянемо кілька ключових факторів, які слід враховувати, перше це розробка та реалізація

заходів торговельної політики, яка може значно вплинути на їх ефективність. Такі фактори, як чіткість цілей політики, послідовність реалізації політики та рівень консультацій із зацікавленими сторонами, впливатимуть на результати рішень торговельної політики. Наступний фактор це - глобальне економічне середовище, включаючи такі фактори, як економічне зростання, обмінні курси та умови глобального попиту, можуть впливати на ефективність торгової політики. Зміни глобальних економічних умов можуть вплинути на конкурентоспроможність національних галузей промисловості, експортний попит і загальний успіх ініціатив торгової політики.

Безперечно слід врахувати реакції торгових партнерів на заходи торговельної політики може вплинути на їх ефективність. Наприклад, якщо торговельні партнери у відповідь встановлюють власні торговельні бар'єри, це може підірвати очікувані переваги заходів торговельної політики та призвести до конфліктів або спотворень торгівлі. Також, на ефективність торговельної політики може впливати структура вітчизняної економіки, включаючи такі фактори, як склад галузі, динаміка ринку праці та нормативно-правове середовище. Наприклад, заходи торговельної політики можуть по-різному впливати на експортно-орієнтовані та конкуруючі з імпортом галузі, а також на кваліфіковану та некваліфіковану робочу силу.

Інституційна спроможність країни та структура управління можуть впливати на впровадження та реалізацію заходів торговельної політики. Такі фактори, як ефективність регулювання, ефективність бюрократичного апарату та верховенство права, можуть впливати на успіх торговельно-політичних ініціатив і здатність вирішувати проблеми, пов'язані з торгівлею.

Технологічні зміни: технологічний розвиток, наприклад інновації в транспорті, комунікації та виробничих процесах, може вплинути на ефективність торговельної політики шляхом зміни характеру міжнародної торгівлі та конкурентоспроможності в промисловості. Наприклад, досягнення в інформаційних технологіях можуть зменшити витрати бізнесу та сприяти інтеграції глобальних ланцюгів поставок.

Політичні міркування, політичні чинники, включаючи внутрішню політичну динаміку, громадську думку та виборчі цикли, можуть впливати на розробку та реалізацію торгової політики. Політичні міркування впливають на перевагу цілям торговельної політики, бажання продовжувати лібералізацію торгівлі та ймовірність відмови від політики або нестабільності. Зовнішні події та потрясіння, такі як стихійні лиха, геополітична напруженість і пандемії, можуть порушити ланцюжки поставок, змінити переваги споживачів і вплинути на глобальну економічну ситуацію, тим самим впливаючи на ефективність торгової політики.[34]

Загалом, ефективність торговельної політики залежить від складної взаємодії факторів, включаючи розробку політики, глобальні економічні умови, національну економічну структуру, інституційні можливості, технологічні зміни, політичні міркування та зовнішні події. Розуміння цих факторів і того, як вони взаємодіють, має вирішальне значення для формулювання та впровадження ефективної торгової політики, яка підтримує економічне зростання та розвиток.

Міжнародне середовище та вплив інших країн відіграють важливу роль у формуванні національної зовнішньоторговельної політики. Глобальна економічна взаємозалежність: у взаємопов'язаній глобальній економіці дії однієї країни можуть мати негативний вплив на інші країни. Зміни в торговельній політиці країни вплинуть на торговельну політику та економічні показники її торгових партнерів. Наприклад, рішення про встановлення тарифів на імпорتنу продукцію може призвести до заходів у відповідь з боку постраждалих торгових партнерів, що спричинить напруженість і різноманітні зброї в торгівлі.

Торговельні переговори та угоди передбачають взаємодію між кількома країнами, які прагнуть досягти взаємовигідних результатів. Умови торгових угод часто є результатом складних переговорів, під час яких кожна сторона прагне просувати власні інтереси, беручи до уваги інтереси інших. Вплив

інших країн може впливати на умови торговельних угод, впливаючи на доступ до ринку, рівні тарифів і регулятивні стандарти.

Двостороння та багатостороння дипломатія також відіграють важливу роль у формуванні політики зовнішньої торгівлі. Дипломатичні відносини між країнами впливають на торговельні переговори, торговельні угоди та вирішення торгових суперечок. Дипломатичні відносини та альянси також можуть впливати на готовність країн співпрацювати з питань, пов'язаних з торгівлею, і на те, наскільки вони узгоджуються з торговельною політикою інших країн.[32]

Такі міжнародні організації, як Світова організація торгівлі (СОТ), надають країнам форум для підписання торговельних угод, вирішення торговельних суперечок і координації торгової політики, пов'язаної з торгівлею. Рішення та дії міжнародних організацій можуть впливати на напрямок і результати торгової політики та поведінку держав-членів. Наприклад, правила СОТ і механізми врегулювання суперечок можуть створити правову основу для міжнародної торгівлі та обмежити використання односторонніх торгових заходів.[33]

Геополітичні фактори, включаючи стратегічні інтереси, міркування безпеки та регіональну динаміку, впливають на рішення щодо зовнішньоторговельної політики. Країни можуть прагнути використовувати торгову політику як інструмент для досягнення геополітичних цілей, таких як сприяння регіональній стабільності, протидія впливу суперників або зміцнення альянсів з країнами-однодумцями. Геополітичні чинники впливають на встановлення торговельних пріоритетів, вибір торгових партнерів і планування торгових переговорів.

Економічна конкурентоспроможність і порівняльна перевага є ключовими поняттями в теорії міжнародної торгівлі. Країни спеціалізуються на виробництві товарів і послуг, у яких вони мають порівняльну перевагу, і торгова політика відіграє певну роль у сприянні або перешкоджанні цій спеціалізації. Вплив торгової політики інших країн може вплинути на

конкурентоспроможність країни, формуючи глобальне торгове середовище, впливаючи на витрати виробництва та визначаючи умови доступу до ринку. Розуміння цієї динаміки має вирішальне значення для політиків, щоб керувати складними міжнародними торговими відносинами та просувати економічні інтереси своєї країни на глобальних ринках.

Висновки до розділу 1

Зовнішня торгівля, або міжнародна торгівля, досить часто є первинною формою міжнародних економічних відносин, яка була заснована до утворення ринкової економіки та була її попередницею. Нині зовнішня торгівля є первинною формою у системі міжнародних відносин. Обмін товарами чи послугами є передумовою, наслідком та причиною міжнародного поділу праці. З іншого боку, зовнішня торгівля є найважливішим чинником забезпечення стабільного функціонування світової економіки. У своїй еволюції вона пройшла шлях від простих примітивних форм обміну – бартеру до довгострокових великомасштабних торговельно-економічних форм співробітництва.

Міжнародна торгівля це засіб, за допомогою якого країни можуть розвивати спеціалізацію, збільшувати продуктивність своїх ресурсів і таким чином збільшувати загальний обсяг виробництва. Поява міжнародної торгівлі пов'язані з двома обставинами. Перше: економічні ресурси (природні, людські, інвестиційні товари) розподіляються між країнами світу дуже нерівномірно; держави значно різняться щодо надання економічних ресурсів. По-друге, для ефективного виробництва різних товарів потрібні різні технології чи комбінації ресурсів.

За сучасних умов Україна не може ефективно розвивати виробничі процеси на рівні вимог науково-технічного прогресу без взаємовигідної торгівлі з іншими країнами. Це пов'язано з неможливістю успішного розвитку будь-якої держави без зовнішньої торгівлі, яка є обміном товарами та

послугами між різними країнами, пов'язаного з інтернаціоналізацією економічного життя та посиленням міжнародного поділу праці в контексті наукового та технічного прогресу та глобалізації. Серед основних причин, які стимулювали впровадження зовнішньої торгівлі, можна виділити насамперед нерівномірність економічного розвитку різних країн. Ці відмінності полягають у тому, що кожна держава проводить власну торговельну політику, яка базується на специфіці розвитку промисловості, сільського господарства, послуг та інших секторів національної економіки, спеціалізуючись на тих секторах економіки, які допускають порівняльні переваги.

Для виконання функцій, пов'язаних із регулюванням зовнішньої торгівлі, у кожній країні створено відповідну систему державних органів з чітко визначеними завданнями, функціями та повноваженнями. Держава має проводити торговельну політику, яка полягає у забезпеченні держави суспільними благами, підтримці досконалої конкуренції та боротьби з монополією, регулюванні зовнішньоекономічного сектора тощо.

Таким чином, зовнішня торгівля – це інструмент, за допомогою якого відбувається розвиток спеціалізації, підвищення продуктивності ресурсів та потужності виробництва, що призводить до збільшення виробництва.

РОЗДІЛ 2. ТОРГОВЕЛЬНА ПОЛІТИКА КРАЇН, ЯКІ РОЗВИВАЮТЬСЯ

2.1 Класифікація країн, що розвиваються

Країни, що розвиваються, - це країни з нижчим доходом на душу населення, ніж розвинені країни, такі як США, Японія і Німеччина. Ці країни перебувають у процесі промислового розвитку. Рівень життя середній, а ВВП нижчий, ніж у розвинених країнах. Ці країни мають великі перспективи на майбутнє. У них проживає понад 80% населення світу або близько 5,2 мільярдів людей.

Для відбору груп у підсистемах країн використовуються різні критерії.

- Географічне положення (регіони та суб-регіони);
- Рівень промислового виробництва та його частка в експорті;
- Рівень економічного розвитку;
- Здатність до саморозвитку.

Більшість країн утворилися в результаті Національно-визвольного руху і краху колоніальної системи. Групи цих країн об'єднує:

- «молода» країна, яка пішла на шлях самостійного розвитку після Другої світової війни.
- раніше незалежні країни, які тривалий час займалися сільським господарством і були джерелом світової економіки.[10]

За певний період незалежності вони зазнали складних соціально-економічних змін, зуміли закласти основи народного господарства. Проте більшості з них не вдалося суттєво скоротити відставання від розвинутих країн.

Більшість країн, що розвиваються, залишаються виключно сільськогосподарськими галузями. Однак у багатьох із цих країн за останні роки в економіці відбулися значні позитивні зміни (індустріалізація, розвиток сфери послуг, експортна орієнтація). Виявилося, що це країни із середнім і високим доходом на душу населення.

Серед них такі групи:

- 1) індустріальні країни;
- 2) нафтовидобувні;
- 3) малі острівні країни.

Доходи решти країн, що розвиваються (більшість) низькі й дуже низькі. Окремі групи цих країн є соціалістичними країнами, одні з яких дотримуються централізованої планової економіки, а інші вводять в економіку елементи ринкових механізмів.

Країни, що розвиваються, можна розділити на три категорії в залежності від рівня економічного розвитку.

- Країни з високим рівнем доходу: 10 000 доларів США та вище.
- Середній рівень доходу - 1000-10000 доларів США;
- Низький прибуток, менше 1000 доларів США.

Також є країни:

- Експортери та імпортери нафти.
- Країни з великими боргами.

Торгова політика в країнах, що розвиваються, має три основні характеристики:

- Стимулювати індустріалізацію (промисловість) на відміну традиційних гірничодобувних і сільськогосподарських галузей економіки. Державна політика розвитку індустріалізації ґрунтується на аргументі захисту молодих галузей. Виходячи з цих дебатів, деякі країни, що розвиваються, проводять політику індустріалізації заміщення імпорту, використовуючи імпортні тарифи і квоти. Однак результатом такої політики є створення неефективних та дуже дорогих виробництв. Група інших держав (нових індустріальних країн) індустріалізувалася за рахунок розвитку експорту промислової продукції.
- Послаблення нерівномірності діяльності національної економіки – це в тому, що сучасна промисловість, капіталомістка галузь, яка характеризується високими людськими доходами, найближчою бідною

аграрною галуззю і характеризується низькою заробітною платою. Результатом такої диференціації заробітної плати є запровадження митного захисту для промислового сектору. Це тип захищеного бізнес-принципу, пов'язаного з нерівністю заробітної плати. Проте використання таких на торгівлі захисними орієнтаціями викликає посилення міграції сільського населення до міста, загострюючи проблеми зайнятості (призводить до безробіття).

- Прагнення протистояти несправедливим відносинам і дії з боку розвинутих країн і того, що вони бачать. Нечесні міжнародні торговельні відносини, які країни намагаються підібрати міжнародними переговорами.[35]

Тому для країни, що розвиваються, попри всі відмінності між ними, варіанти торговельної політики представляють певні труднощі, пов'язані з певними ситуаціями. Також різноманітні економічні переходи, незважаючи на загальну спрямованість на формування ринкових відносин у розвинених країнах. Як правило, рівень розвитку продукту є низький. Структура економіки, яка потребує імпортно-експортної орієнтації. Країни, що розвиваються, відрізняються економікою не тільки в сфері соціально-економічної структури, а й рівня економічного розвитку. Соціальні структури цих країн розвиваються в межах цивілізацій різних регіонів і мають різний соціокультурний зміст. [12]

Для країн, що розвиваються, незважаючи на всі відмінності, існують особливі труднощі у виборі торговельної політики, які пов'язані з багатьма ситуаціями: їхня залежність від промислово розвинутих країн, незважаючи на загальну орієнтацію на формування розвинених відносин на ринку; загальний рівень розвитку продуктивності праці знаходиться на низькому рівні; така економічна структура повинна бути орієнтована на імпорт і експорт.

З одного боку, країни, що розвиваються, повинні лібералізувати свої торговельні відносини, оскільки їх інвестиційна політика залежить від імпорту з розвинених країн. Частка імпорту капітальних товарів (засобів виробництва)

країн, що розвиваються, по відношенню до внутрішніх інвестицій приблизно вдвічі перевищує частку розвинених країн. Цей імпорт є насамперед результатом неефективної спеціалізації (як у розвинених країнах) і переважно структурних дисбалансів.

Країнам, що розвиваються, завжди було важко конкурувати з індустріально розвиненими країнами на ринку сільськогосподарської продукції, оскільки індустріально розвинені країни мають системи підтримки та захисту сільського господарства, які дозволяють експортним цінам зростати нижче собівартості виробництва. У міру підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва в промислово розвинутих країнах порівняльна перевага сільськогосподарського виробництва в країнах, що розвиваються (і країнах з перехідною економікою) слабшає. На багатосторонніх торговельних переговорах СОТ (раунд Доха розпочато у 2001 р.) у 2006 р. було досягнуто домовленості про скасування до 2013 р. експортних субсидій сільськогосподарської продукції у розвинених країн, що покращило становище країн, що розвиваються на ринку сільськогосподарської продукції в країні. Розвинуті країни та країни, що розвиваються, погодили обмежений «пакет розвитку» для НРС, який включає низку положень, зокрема створення системи вільної торгівлі. Однак на практиці вплив цього підходу на експорт менш розвинених країн залежить від ступеня вичерпності переліку товарів, які він містить. Також було досягнуто прогресу в реалізації ініціативи «Допомога торгівлі», яка має допомогти країнам, що розвиваються, покращити свій виробничий потенціал і комерційну інфраструктуру, щоб отримати вигоду від лібералізації своїх торгових режимів.[36]

Характерною тенденцією розвитку комерційних відносин між країнами, що розвиваються, є те, що значна кількість країн не бажають відкривати свої ринки в рамках багатосторонньої угоди лінії СОТ і водночас двосторонньої торгівлі та регіонального. Популярність угоди про маршрут Південь-Південь

в основному пов'язана з бажанням країн, що розвиваються, закласти основу для більшої участі в конкуренції на світовому ринку.

Майже такі договори між Північчю та Півднем були укладені з подібних причин. Водночас вагомим мотивом у цьому питанні також стало бажання отримати пільговий доступ до зовнішніх ринків. У випадку текстильної промисловості Центральної та Північної Америки аргументом на користь торговельної інтеграції на основі Угоди про вільну торгівлю в Центральній Америці є необхідність забезпечення сильної конкурентоспроможності з розширенням китайських виробників.[23]

Ще одна важлива причина популярності регіоналізму полягає в тому, що процес переговорів є легшим і рухається швидше, ніж під час СОТ. Хоча країни з перехідною економікою досягла рівня промислово розвинутих країн з ринковою економікою по кількості людського капіталу, вони також стикаються з проблемами, подібними до проблем країн, що розвиваються: зміна структури економіки, адаптація до ринкової економіки, модернізація та інфраструктура, тощо. Ці завдання не можуть вирішити лише ринкові сили. В умовах скорочення виробництва і масового безробіття «відкриття» економіки, якщо воно не супроводжується нормальною системою протекціонізму, тобто вибіркоким захистом окремих видів виробництва, може стати тривожним фактором, якщо не підтримується партнерами, чії комерційні відносини не мають характеру співпраці і не ґрунтуються на домовленості та координації економічної політики (як ЄС), можуть постраждати від іноземної конкуренції.

Країнам з перехідною економікою потрібен деякий час, щоб адаптуватися до ліберальних принципів, саме тому, що їх комерційна діяльність і міжнародна конкурентоспроможність є слабкими, тоді як міжнародна спільнота повинна розвивати цю форму довіри та співпраці. Відносини з цими країнами, які послужили основою Плану Маршалла, створеного після Другої світової війни. Французький економіст М. Пебро вважає, що якщо ми цього не зробимо, то не зможемо уникнути проблем з обох сторін: промисловість країн з перехідною економікою стане залежною від

високої уваги Заходу, а на Заході можуть виникнути проблеми із зайнятістю, через прямий демпінг окремих товарів із країн Центральної та Східної Європи.

Тому країни, що розвиваються, і країни з перехідною економікою стикаються з дилемою: з одного боку, неможливо встановити протекціоністські бар'єри, оскільки це обмежує доступ до досягнень технологічної та управлінської революції, тим самим стимулюючи вплив міжнародної конкуренції на бізнес, виробничі параметри. З іншого боку, дотримання принципів вільної торгівлі об'єктивно створюватиме ситуацію «економічного колоніалізму». [37]

Мистецтво торгової політики полягає в тому, щоб знайти баланс між двома тенденціями: вільною торгівлею та протекціонізмом. Кожен має свої переваги та недоліки, які залежать від обставин, місця та часу його застосування.

Історичний досвід дозволяє сформулювати деякі регулярні правила торгової політики, якими повинні керуватися державні діячі при прийнятті рішень:

1. Коли групи експортних інтересів мають лобістську організацію, державна політика більше спрямована на вільну торгівлю.
2. Політика в основному спрямована на вільну торгівлю в країнах, де імпортна продукція не конкурує з місцевим виробництвом або є сировиною для важливих галузей промисловості. Протекціонізм непереконливий, коли немає чого захищати.
3. Економічна депресія та швидке зростання конкуруючого імпорту сприяють виникненню протекціонізму як природної реакції на захист робочих місць і доходів. Але це не означає, що протекціоністські заходи є найкращим способом захисту робочих місць і доходів, яким загрожує імпортна конкуренція.

2.2 Особливості торговельної політики

Торгівля є одним із найсильніших факторів розвитку ЄС. Цей фактор сприяє економічному процвітання та конкурентоспроможності Європи шляхом підтримки внутрішніх ринків і розширення зовнішніх ринків. Завдяки своїй відкритій системі торгівлі ЄС є найбільшим у світі експортером агропромислової продукції та послуг і лідером у внутрішніх і зовнішніх інвестиціях.

Сучасна вільна міжнародна торгівля є ключем до стійкого зростання світової економіки та відкрила величезний ринок для компаній з усього світу. Така система принесла у світ технології та інновації. Це стимулює продуктивність у кожній країні.

Науковий інтерес у вивченні специфіки торговельної політики ЄС полягає в тому, що світові ринки наразі не відкриті, а навпаки мають тенденцію до закриття через посилення обмежень на цьому етапі, що суперечить припущенням, покладеним в основу торговельної політики ЄС. Насправді торгова політика є важливим важелем для подолання наслідків пандемії коронавірусу та триваючої масової агресії Росії в Україні, а також для зеленої та цифрової трансформації економіки.[37]

Торговельна політика ЄС, яку іноді називають спільною комерційною політикою ЄС, є сферою, у якій ЄС має виключні повноваження встановлювати правила для всіх держав-членів. Варто зазначити, що термін «єдина торговельна політика Європейського Союзу» вперше був використаний в Договорі про заснування Європейського економічного співтовариства в 1957 році. У 3 розділі «Торговельна політика», зокрема статті 110 і 116, написані тези спільної торговельної політики країн - членів ЄС. Таким чином, стаття 111 (нині стаття 132) зобов'язує держави-члени ЄС покращувати системи сприяння експорту інших країн за умови збереження конкуренції між компаніями.

Упорядкований розвиток міжнародної торгівлі, усунення обмежень міжнародної торгівлі та зниження тарифних бар'єрів є основними цілями загальної торговельної політики ЄС. Метою політики є встановлення тісного зв'язку між впровадженням торгової політики та поглибленням митної інтеграції в державах-членах.[38]

Реалізація зовнішньоторговельної політики є основою для розробки кількох нормативних законопроектів. Ці нормативні закони зосереджуються, зокрема, на регулюванні імпорту та експорту товарів, заходах захисту торгівлі, квотах і системах ліцензування. Для реалізації основних напрямів торговельної політики ЄС прийнято тарифне та нетарифне регулювання (рис. 2.1).

Рис 2.1 Інструменти торговельної політики Європейського Союзу

Найважливішим інструментом торговельної політики ЄС є стратегія тарифного регулювання, яка також включає в себе митні збори, зокрема

єдиний митний тарифи. Він застосовується до імпорту на зовнішніх кордонах ЄС і є однаковим для всіх держав-членів ЄС, але тарифні ставки відрізняються від одного виду імпорту до іншого, залежно від того, звідки імпортуються товари. Мита дають товарам вітчизняного виробництва цінову перевагу над аналогічними імпортними товарами та збільшують державні доходи. Одним із результатів Уругвайського раунду було зобов'язання країн знизити тарифи та «обмежити» свої ставки митних зборів до рівнів, які важко підвищити. Переговори Дохійського порядку денного продовжують працювати в цьому напрямку в сферах доступу до ринків сільськогосподарської та несільськогосподарської продукції.

Найважливішим інструментом митного регулювання ЄС є єдиний митний тариф. Його запровадження є необхідною передумовою для формування митного союзу. Причин для запровадження тарифних платежів багато, але основні з них:

- Підвищення вартості імпортової продукції та відповідна підтримка вітчизняних виробників;
- надходження до бюджету ЄС (90% усіх потоків митних платежів);
- зменшується обсяг імпорту, що в свою чергу призводить до зменшення вивезення капіталу з країн-експортерів, досягнення позитивного сальдо;
- запровадити заходи щодо захисту продукції вітчизняних виробників;
- реагувати на порушення угод країнами-партнерами СОТ;
- запобігати дефіциту сировини, продовольства та інших товарів на внутрішньому ринку шляхом ускладнення їх експорту за цінами, нижчими за світові (шляхом стягнення експортного мита);
- сприяння розвитку окремих територій (вільних зон, спеціальних економічних зон);
- сприяння розвитку окремих галузей шляхом надання пільгових тарифних режимів.[39]

Відповідно до угоди ГАТТ/СОТ, ЄС продовжує знижувати імпортні мита. Велика кількість товарів отримує тарифні преференції в ЄС. Це пільгові

тарифні ставки на товари, що імпортуються з окремих країн або груп країн. В даний час ЄС застосовує як автономні (прийняті в односторонньому порядку), так і конвенційні (прийняті в рамках міжнародних угод) зобов'язання. Надання тарифних преференцій не повинно суперечити принципу режиму найбільшого сприяння, тому необхідно дотримуватися певних умов, зокрема щодо походження.[26]

Більшість тарифних преференцій запроваджено окремими правовими актами Ради ЄС. Торговельна політика ЄС на наднаціональному рівні розробляється та реалізується відповідно до європейських законодавчих норм, тобто договори про заснування Європейського Союзу та поправки до них після приєднання нових держав-членів ЄС. Регулювання відносин з третіми країнами та іншими суб'єктами міжнародних економічних відносин відбувається на рівні ЄС. На даний момент Лісабонський договір, який набув чинності в грудні 2009 року, є основним документом, що регулює розподіл повноважень між наднаціональними інституціями ЄС і національними урядами у сфері торговельної політики. Згідно з угодою, усі торгові угоди (двосторонні та багатосторонні), ухвалені ЄС, потребують згоди парламенту. Крім того, Комісія повинна регулярно звітувати перед Європейським парламентом, точніше перед парламентським комітетом з міжнародної торгівлі про стан торгових переговорів.[20]

Отже, можна зробити висновок, що наднаціональні інституції ЄС наразі мають значні повноваження у формуванні та реалізації спільної комерційної політики цього інтегрованого блоку. Процес митного регулювання залишається важливим економічним інструментом торгової політики ЄС.

З метою подальшого усунення або зменшення обмежень чи перешкод для вільного обміну товарами між різними країнами, тобто досягнення лібералізації у сфері міжнародної торговельної політики, ЄС укладає двосторонні угоди, часто у формі угод про вільну торгівлю. Протокол ЄС підписав близько 200 угод про вільну торгівлю, які охоплюють 36% світової

торгівлі товарами та послугами. Таким чином, дотримання та успішне впровадження існуючих угод є одним із найважливіших завдань ЄС.[38]

Двосторонні угоди містять не лише основні торговельні зобов'язання, але й можуть регулювати співпрацю в таких сферах, як інвестиції, права інтелектуальної власності та національні державні закупівлі. Ці корисні заходи спрямовані на прискорення та полегшення регулювання торгівлі, зниження витрат і підвищення прозорості. Сучасна міжнародна ситуація у світовій торгівлі сприяє досягненню цілей торговельної політики ЄС, а саме укладенню угод про вільну торгівлю та просуванню стандартів і стандартів для товарів ЄС. ЄС є лідером у світовій торгівлі товарами та послугами. Водночас це також одна з залежних від торгівлі економік. Дані наведені нижче (рис. 2.2) підтверджують, що ЄС є одним із найбільших торгових гравців у світі. Таким чином, його частка в світовому експорті в 2020 році склала 16%, що свідчить про високий рівень інтеграції з іншими національними ринками. Зміна частки експорту ЄС вперше була спричинена фінансово-економічною кризою 2013–2015 років та запровадженням режиму санкцій. Поліноміальний аналіз тенденцій показує, що частка ЄС у світовому експорті матиме тенденцію до зменшення в майбутньому. Ймовірно, це пов'язано з кількома факторами: зростаюча роль Китаю на світових ринках, подолання наслідків кризи COVID-19 і вплив повномасштабного вторгнення Росії в Україну на міжнародну торгівлю. Дуже схожа картина для імпорту (рис. 2.3). Індикатори поліноміального аналізу свідчать про те, що попереду може бути період стагнації. Багато в чому це пояснюється наслідками Brexit, пандемією коронавірусу та тотальним вторгненням Росії в Україну. Однак у світовій торгівлі ЄС експортує більше, ніж імпортує, що свідчить про позитивний торговий баланс. У 2020 році позитивне сальдо торгівлі ЄС сягнуло 217 мільярдів євро, що більше, ніж у 2019 році (+191 мільярд євро). [27]

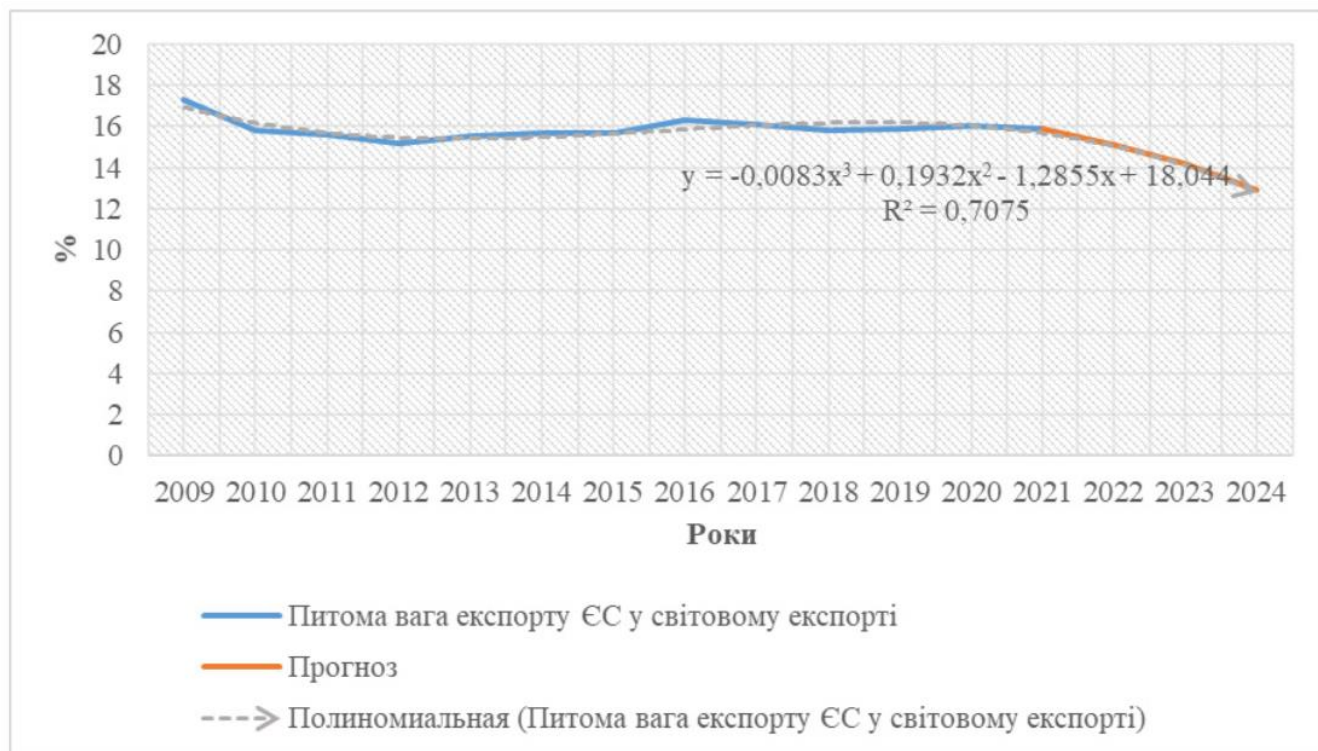

Рис 2.2 Європейський Союз у світовому експорті, 2009-2021 рр., %

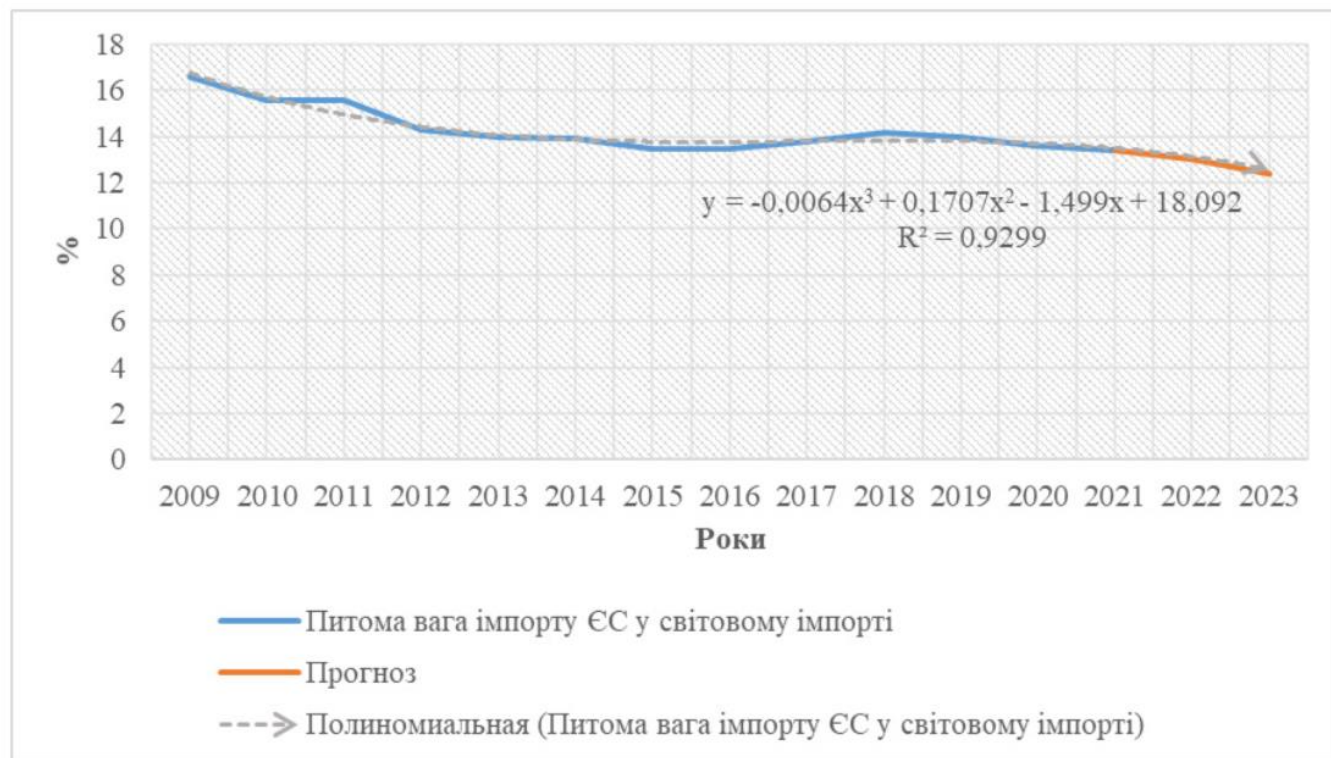

Рис 2.3 Європейський Союз у світовому імпорті, 2009-2021 рр., %

Судячи з тенденції протягом багатьох років, торговельний баланс ЄС продовжував демонструвати профіцит після невеликого дефіциту в 2011 році, досягнувши піку в 264 мільярди євро в 2016 році. Профіцит торгового балансу ЄС скоротився в 2017 і 2018 роках і знову почав збільшуватися в 2019 році. і 2020 рік. Міжнародна політика Сполучених Штатів і Китаю сприяє тіснішій співпраці між ЄС та іншими міжнародними партнерами.[31]

Однак реалізація торговельної політики ЄС значною мірою залежить від зовнішніх викликів (триваюча конкуренція з боку Китаю та Сполучених Штатів, зростання ролі ринків у країнах, що розвиваються, епідемія, війна, розпочата Росією) та внутрішніх проблем (зокрема, наслідків Brexit).

На ЄС припадає близько 15% світової торгівлі товарами (рис. 2.4). Обсяг міжнародної торгівлі товарами значно перевищує обсяг торгівлі послугами (приблизно втричі), що зумовлено специфікою надання окремих послуг та ускладнює транскордонну торгівлю. З 2004 року ЄС, Китай і США є трьома основними гравцями в міжнародній торгівлі. У 2020 році загальний обсяг торгівлі товарами ЄС склав 3646 млрд євро (без урахування торгівлі всередині ЄС), що на 423 млрд євро менше, ніж у Китаї, і на 285 млрд євро менше, ніж у США. Загальна торгівля з ЄС (-10%) і США (-9%) значно впала через пандемію COVID-19, а торгівля з Китаєм зросла на 2%. Для ЄС імпорт (-12%) скоротився більше, ніж експорт (-9%). Для США навпаки (-13% для експорту та -6% для імпорту). Імпорт Китаю впав на 1% і зріс на 4%. Статистика міжнародної торгівлі товарами розрізняє торгівлю всередині ЄС і торгівлю за межами ЄС.[29]

Статистичні дані відносяться до торговельних операцій, які відбуваються в межах ЄС. Статистика країн, що не входять до ЄС, фіксує потік товарів, імпортованих та експортованих між країнами ЄС і країнами, що не входять до ЄС. Дані показані на рисунку 4 і стосуються імпортних та експортних потоків за межі ЄС (зовнішня торгівля ЄС).

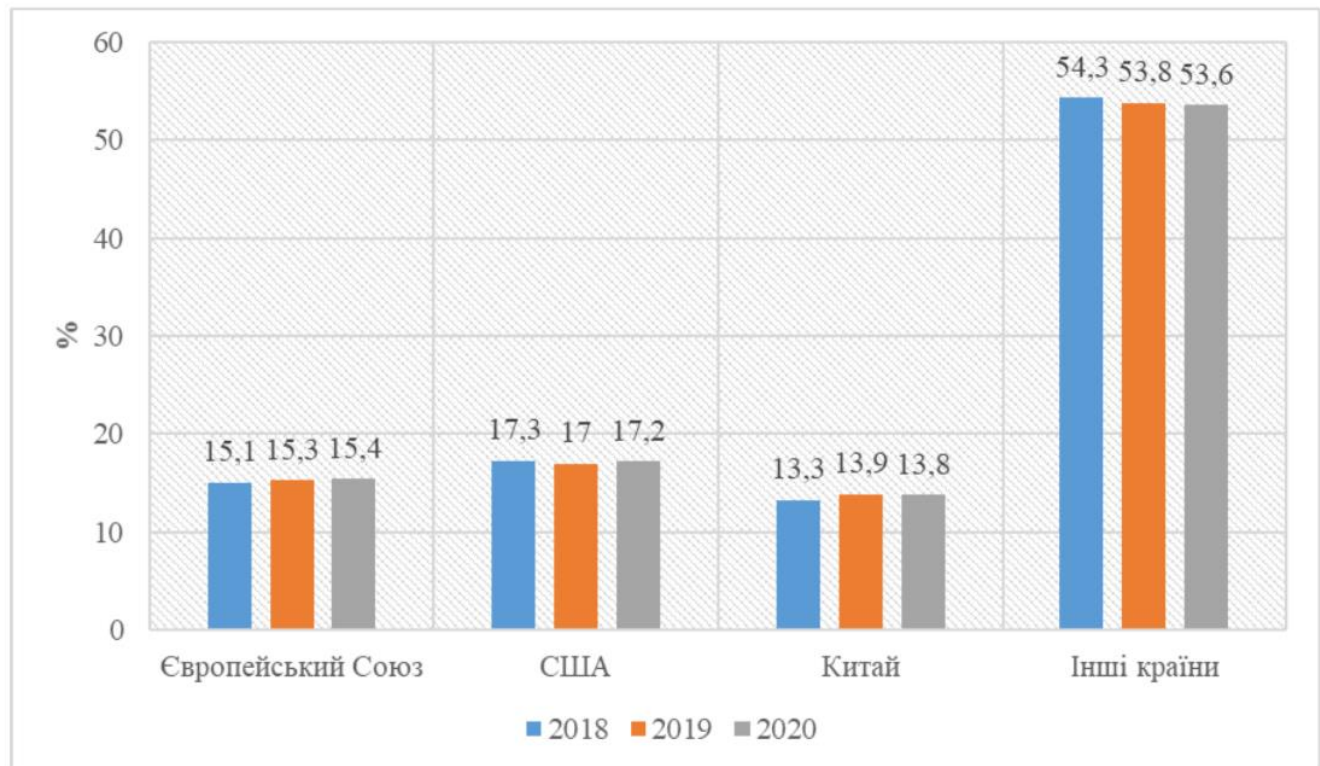

Рис 2.4 Динаміка частки ЄС у світовій торгівлі

Основними торговельними партнерами щодо експорту ЄС у 2021 році є Сполучені Штати зі зростанням на 12,6% порівняно з 2020 роком, Велика Британія зі збільшенням обсягу торгівлі на 2,6% порівняно з 2020 роком, і Китай – зростання на 11% і на 4% більше в порівнянні з 2020 роком. Більшість імпорту в ЄС надходить з Китаю (зростання на 20,1% порівняно з 2020 роком), Сполучених Штатів (зростання на 11,9%) та Росії (зростання на 64,4%) (таблиця 1).

Що стосується торгівлі товарами між країнами-членами ЄС (торгівля всередині ЄС), експорт досяг 2843 мільярдів євро в 2021 році, що майже вдвічі перевищує вартість експорту за межі ЄС (1932 мільярди євро). Експорт всередині ЄС скоротився на 7% у 2021 році порівняно з 2020 роком. Серед 3 оглядів експорту лідерами є Німеччина з 22% загального експорту всередині ЄС, Нідерланди - 14%, а також Бельгія, Франція та Іспанія з однаковою часткою 8% (рис. 2.5). Варто зазначити, що порівнюючи географічну структуру 2021 та 2020 років, найбільше падіння зазнали Кіпр (-27%), Мальта (-19%), Люксембург (-17%), Фінляндія та Франція (обидві -13%) частки загального географічного складу експорту.[28]

	Експорт, млрд євро	Імпорт, млрд євро
Китай	209,83	434,28
США	374,05	215,29
Великобританія	267,18	221,66
Швейцарія	148,06	116,24
Росія	83,91	146,10
Туреччина	73,82	73,31
Норвегія	53,44	66,31
Японія	59,10	58,89
Південна Корея	48,08	51,58
Індія	38,61	43,76

Таблиця 2.1 Головні партнери Європейського Союзу в 2021 р.

Імпорт всередині ЄС скоротився на 8%, причому найбільше скорочення відбулося на Мальті (-21%), Португалії (-14%), Словенії (-12%), Іспанії та Італії (обидві - 11%) (рис. 2.6).

Дивлячись на торгівлю всередині ЄС, варто зазначити, що Німеччина лідирує в торгівлі з рештою ЄС. Таким чином, частка Німеччини в загальному експорті в ЄС становить 22%, а на частку її імпорту припадає 23% від загального імпорту в ЄС. Нідерланди експортують до ЄС 14%, Франція – 12%.

Таким чином, обсяг торгівлі в рамках інтеграційного об'єднання ЄС у 1,5 рази перевищує обсяг торгівлі за межами ЄС, що впливає і підтверджує досягнення одного з першочергових завдань створення будь-якого регіонального інтеграційного об'єднання.

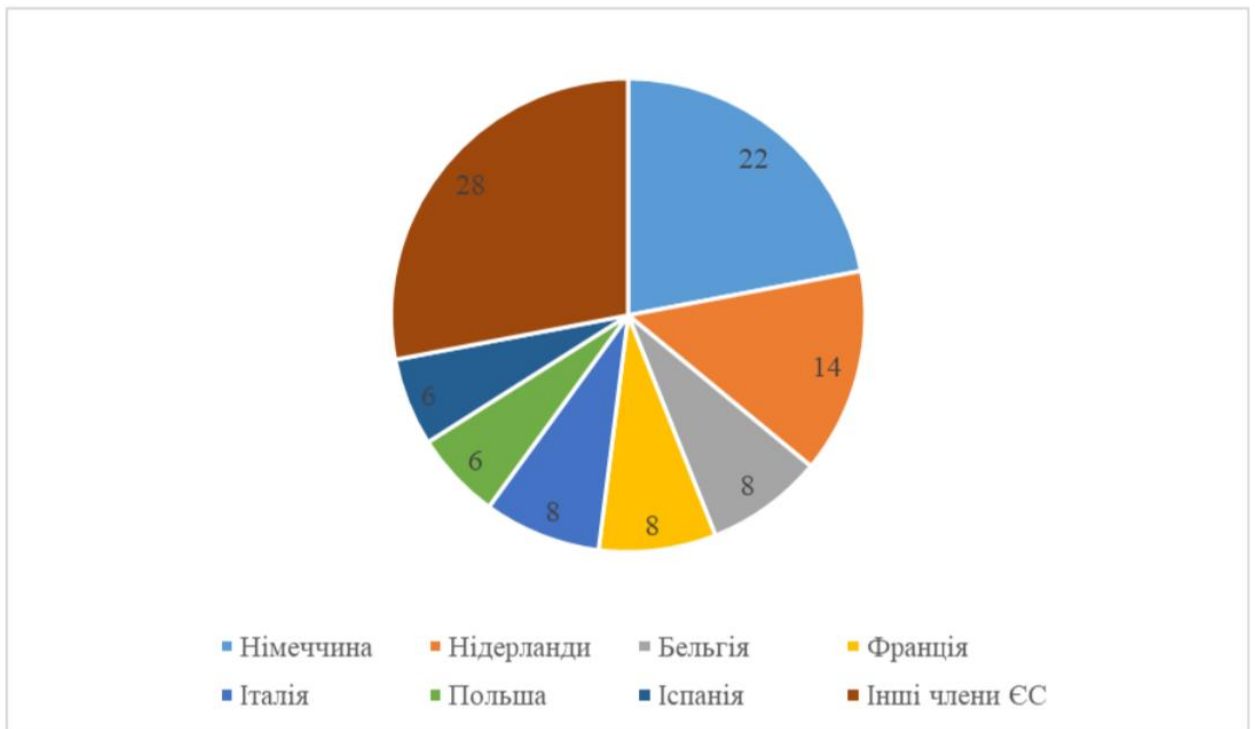

Рис 2.5 Географічна структура експорту товарів всередині ЄС в 2021 р., %

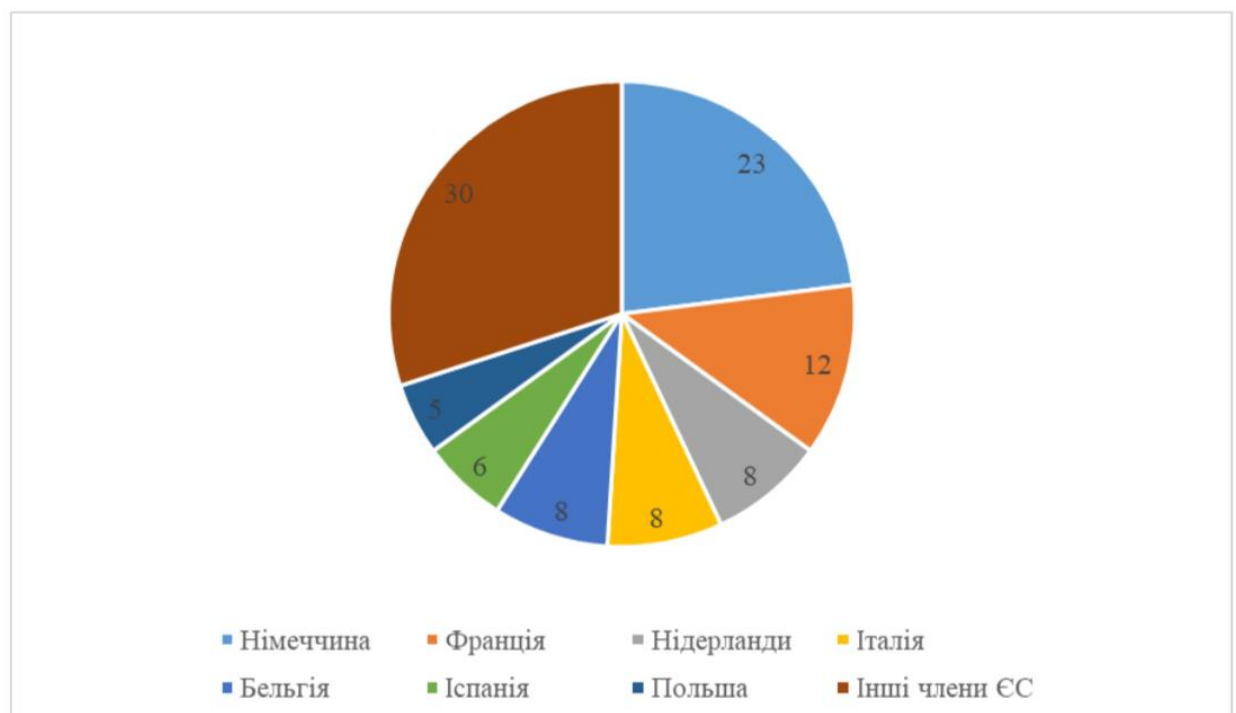

Рис 2.6 Географічна структура імпорту товарів всередині ЄС в 2021 р., %

2.3 Недоліки міжнародної торговельної політики

Бар'єри на шляху регіонального промислового розвитку: міжнародна торгівля негативно впливає на регіональний промисловий розвиток. Вітчизняна промисловість може випасти з-під іноземної конкуренції через дорожчу доступність та обмежений імпорт.

Також із недоліків в міжнародній торговельній політиці є труднощі за потреби: залежність від іноземної власності викликає труднощі під час війни, коли дії противника блокують територію. Конкуренція у країнах Перської затоки викликає коливання нафтових цін і впливає економіку залежних від нафти країн. Це вичерпує валютні резерви країни.

Виняткове використання контролю цін: країни-експортери можуть використовуватися країнами-імпортерами. Наприклад, не всі країни можуть добувати сирю нафту, тому імпортери сировини завжди перебувають у не вигідному становищі через фактичну монополію експортерів нафти.[30]

Економічна залежність: економічний розвиток у країнах має залежати від розвинених країн. Це могло призвести до економічної експлуатації країни. Країни, які продають сировинні товари та купують промислові товари та втрачають їх. Рівень життя людей цих країн залишається низьким. Такі ситуації можуть викликати невдоволення і занепокоєння в країнах, що розвиваються.[13]

Збільшення розриву торгівлі: нерівний розподіл торгових вигод. Країни, що розвиваються, які продають сировину і купують промислову продукцію в розвинених країнах, зазнають невдачі. Отже, торговельний баланс має перевагу перед розвиненими країнами. Тому торговельний баланс, тобто різниця між імпортом та експортом, дуже важливий для країн, що розвиваються. І тут рівень життя людей може бути поліпшено. Це може призвести до жорстокого поводження та занепокоєння.

Надмірне використання природних ресурсів: Надмірний експорт може виснажити природні ресурси країни (такі як вугілля та ефірна олія) за менший час, ніж у минулому. Ці товари експортуються з одержання прибутку.

Зрештою, це уповільнить економіку країни. Внаслідок цього країни Перської затоки, які повністю залежать від експорту сирої нафти, опинилися в небезпеці. [13]

Політичні ризики: різні країни мають кардинально інші рівні політичного ризику. Національні політичні зміни розвиваються з часом, це є постійний виклик. Уряди можуть змінювати закони дискримінаційним чином або створювати правила, які мають прямий вплив на конкретні організації. Наприклад, президент США Дональд Трамп значно змінив торговельну політику США, що вплинуло на міжнародну торгівлю багатьох країн, включаючи Китай, Індію та Європейський Союз. Продаж продуктів у різні географічні регіони, а не в одну країну може допомогти збалансувати політичні ризики.[19]

Високий кредитний ризик: міжнародна торгівля пов'язана з високим кредитним ризиком. Кредитний ризик може бути покритий страховкою чи акредитивом. Фінанси клієнтів та кредити впливають на кількість потенційних продажів на ринку.

Додаткові витрати на доставку, податки, мита. Одним із недоліків міжнародної торгівлі є те, що більшість митників у цих країнах призначення стягують додаткову плату за товари, які вони надсилають. Кожен уряд встановлює ці тарифи та оцінки по-своєму. Як правило, він заснований на вартості товарів, що перевозяться (доставка, страхування та доставка). Деталі товару можуть вплинути на ці ціни, залежно від виробника або їх використання. Таким чином, вартість товару залежить від вартості доставки, яка оплачується митницею.[14]

Обслуговування клієнтів відносно легко продавати на міжнародному ринку, але робота після продажу не така проста. Лінгвістичні та культурні відмінності можуть призвести до проблем з обслуговуванням. У таких випадках компанії повинні бути готові до спілкування з цими клієнтами в різних областях, у різних часових поясах і часто їхньою рідною мовою. Тому

компанія має бути готова до створення цілодобового центру обслуговування клієнтів.

Ввезення небезпечних вантажів: ще один недолік міжнародної торгівлі полягає в тому, що розвинені країни можуть експортувати шкідливі продукти в інші країни (зазвичай у країни, що розвиваються), що завдає шкоди середовищу імпорту, а міжнародна торгівля є загрозою для навколишнього середовища. Країни, які беруть участь у міжнародній торгівлі.[19]

Відсутність товарів на внутрішньому ринку: важливі товари, яких країна потребує та яких не вистачає, також можна експортувати, щоб отримати валюту. Це призводить до дефіциту цих продуктів у країні та веде до інфляції. Якщо країна експортує продукцію, незважаючи на добрий внутрішній попит, нестача товарів на внутрішньому ринку призведе до зростання цін на ці товари. Ця ситуація може спричинити розчарування в суспільстві, гнів на уряд на той час і внутрішню тривогу.[61]

Небезпека для міжнародного та внутрішнього миру: міжнародна торгівля дозволяє іноземним агентам, торговцям і робітникам оселятися в країні, що в кінцевому підсумку загрожує її внутрішньому миру. Наприклад, багато китайських робітників та інженерів приїхали до Пакистану для проекту «Китайсько-пакистанський економічний коридор» і оселилися в Пакистані. Між двома країнами є культурна різниця. Зазначалося, що громадяни Пакистану експлуатуються китайцями. Це може порушити внутрішній мир Пакистану та зруйнувати весь міжнародний мир.[14]

Політична залежність: міжнародна торгівля часто заохочувала рабство. Це погіршує економічну незалежність, ставить під загрозу політичну залежність.

Крадіжка інтелектуальної власності: чим ширше поширюється продукт, тим більша ймовірність того, що конкурент скопіює його незаконно. Це може мати форму конфіденційної інформації, брендингу або зворотного інжинірингу. Через різну правову систему, яка існує в різних країнах, компаніям дуже важко подавати до суду. Існують міжнародні договори про

права інтелектуальної власності. Деякі країни також мають власні авторські права та торгові марки, які можуть бути встановлені для захисту компаній, які продають продукцію у своїй рідній країні. Ці недоліки в міжнародній торгівлі також є факторами, що впливають на неї.[13]

Висновки до розділу 2

Підсумовуючи, важливо зазначити, що міжнародна торгівля є фактором економічного зростання, що сприяє сталому розвитку, ефективному використанню ресурсів, створенню робочих місць, розвитку підприємництва тощо. Торгова політика має значний вплив на національний добробут. Системна торгова політика ЄС або «зовнішньоекономічна політика» складається з різних важелів впливу на торгівлю, найважливішими з яких є тарифні та нетарифні процедури регулювання. Зокрема, митні тарифи, які застосовуються до товарів, що імпортуються через зовнішні кордони ЄС. Усі країни-члени ЄС запроваджують мита, але ставки різняться залежно від імпортованого продукту та його походження.

Як один із найбільших гравців на світовому торговому ринку, на ЄС припадає 16% світової торгівлі товарами. Що стосується міжнародної частки експорту ЄС, то слід зазначити, що частка експорту значно коливалася з 2009 року, в основному через фінансово-економічну кризу 2013-2015 років та впровадження режиму санкцій. Подібна ситуація з імпортом, і аналітичні показники також показують, що очікується, що частка ЄС у світовій торгівлі в майбутньому дещо скоротиться. Зараз США та Китай є найбільшими конкурентами ЄС. Аналітики вважають, що динаміка імпорту та експорту товарів ЄС має тенденцію до зростання, але імпорт може дещо перевищувати експорт, що вказує на можливість негативного сальдо торгівлі товарами ЄС. майбутнє. Найбільшими експортними торговими партнерами ЄС у 2021 році є США, Великобританія та Китай. Найбільшими імпортерами в ЄС є Китай і США. Отже, якщо ми озирнемося на поточну ситуацію зовнішньої торгівлі ЄС, ми побачимо, що торгова політика ЄС та її реалізація є дуже ефективними.

РОЗДІЛ 3. МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ УКРАЇНИ

3.1 Аналіз поточного стану міжнародної торгівлі України

Нині розвиток та становлення економіки України як учасника світового економічного процесу відбувається в умовах постійної внутрішньої та зовнішньої нестабільності.

Якщо говорити про позицію України в світовому економічному рейтингу, то, незважаючи на невелике підвищення на кілька сходинок, вона все ще знаходиться на нижчій позиції. Згідно з рейтингом економічної свободи 2020 Україна посідає 131 місце зі 180 країн. Згідно з рейтингом інвестиційної привабливості Україна у 2020 році піднялася на три позиції та посіла 129 місце серед інших країн світу. За даними Міжнародного валютного фонду, ВВП України станом на 31 листопада 2020 року становив 994,377 млрд гривень і посідає 57 місце. Протягом останнього десятиліття спостерігалися неоднозначність і постійні економічні коливання в динаміці ВВП, спричинені кількома політичними та економічними факторами.

Аналізуючи дані, можна побачити, що найбільшою причиною падіння ВВП у 2009 році стала світова криза, а світовий попит на сталь скоротився у 2 рази. У результаті український експорт і надходження іноземної валюти в країну різко впали. Порівняно з 2008 роком ВВП України в 2009 році скоротився на 35,6% (179,9 млрд доларів у 2008 році та 117,2 млрд доларів у 2009 році).[40]

Тому на значне зниження рівня ВВП у 2014 році вплинув початок антитерористичної операції на сході країни, що призвело до торгової блокади Донбасу в першому кварталі 2017 року. Початок бойових дій призупинив виробництво на території країни. східних регіонів, що значно скорочує ВВП самої країни. З 2015 року ВВП країни значно зріс після найбільшого падіння рівня ВВП з часів світової кризи 2008 року. Зростання пов'язане з припливом іноземного капіталу. Пізніше вплив карантину зменшився, у 2017 році

зростання склало 2,5%. Крім того, завдяки підписанню угоди про зону вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом у січні 2016 року експорт продукту залишився на попередньому рівні. У результаті ВВП за перші три квартали 2018 року зріс на 3,7% порівняно з III кварталом 2017 року.[41]

За останнє десятиліття під впливом змін на світовому товарному ринку зовнішня торгівля України зазнала значних змін як у регіонах, так і в продуктах. Як і ВВП, обсяги імпорту та експорту коливалися між 2012 та 2019 роками. Після того як наша країна пережила світову кризу 2008-2009 рр., у наступні два роки (2010-2011 рр.), зовнішня торгівля продовжувала розвиватися, у міру поступового зникнення світової кризи та покращення ситуації на ринку. Динаміка, що склалася у 2012-2013 роках, свідчить про завершення тренду стрімкого зростання експорту, характерного для перших років після світової фінансово-економічної кризи. Таким чином, зростання експорту в 2012 році було помірним, лише на 0,6% вище, ніж у попередньому році. Причиною зниження темпів є друга хвиля кризи та наслідок значного погіршення ситуації на світовому ринку. В Україні значно скорочується виробництво, особливо в металургії та деяких галузях машинобудування для продажу за кордон.[42]

Незважаючи на позитивні зміни, все ще існує дефіцит торгівлі через збільшення частки імпорту товарів з високою доданою вартістю у 2015-2019 роках. Негативне сальдо у 2019 році становило 3,752 мільярда доларів. Повільне освоєння нових ринків пояснюється тривалим процесом приведення продукції до європейських стандартів. Як видно, найближчим часом український імпорт продовжить перевищувати експорт.

Найбільш прибутковими експортними проектами за перші сім місяців 2018 року є [12]:

- Сільськогосподарська продукція та харчова промисловість – 9,8 млрд дол.;
- продукція металургійного комплексу – \$7,2 млрд. (+30,1%);
- продукція машинобудування – 3,2 млрд дол. (+14,9%);

- мінерали – 2,5 мільярда доларів. (+7,4%);
- продукція хімічної промисловості – 1,5 млрд дол. (+26,1%);
- пиломатеріали та целюлоза – 1,2 мільярда доларів. (+29,5%);
- різна промислова продукція - 852,9 млн дол. (+20,3%);
- товари легкої промисловості - 716,7 млн дол. (Зростання на 18,7% порівняно з 7 місяцями 2019 року).

При цьому найбільша на сьогодні частка України в експорті належить:

- сільськогосподарська продукція та харчова промисловість (36,4%);
- продукція металургійних комплексів (26,8%);
- продукція машинобудування (11,8%);
- мінеральні продукти (9,1%).

Продукція сільського господарства та харчової промисловості становила 36,4% загального експорту, вона протягом багатьох років займає перше місце від загального експорту в Україні. Така важлива частина в основному зумовлена наявністю олії, пшениці, меду тощо. в цій галузі. За експортом цих товарів Україна займає перше місце в світі. На другому місці продукція металургійного комплексу – 26,8%. Причиною цього є те, що тут є великі родовища корисних копалин, таких як залізна руда та марганцева руда, на які також припадає значна частина експорту корисних копалин.[44]

Аналізуючи структуру експорту, ми можемо зрозуміти акцент країни на експорт сировини та частку продукції з високою доданою вартістю. Серед товарного імпорту України найбільшу питому вагу займають машини, обладнання та транспорт – 31% – 17,42 млрд доларів. загального обсягу імпорту. На другому місці паливно-енергетичні товари з часткою 24% і вартістю 13,52 млрд доларів; На третьому місці продукція хімічної промисловості з часткою 18,6% і часткою 10,6 млрд доларів США.

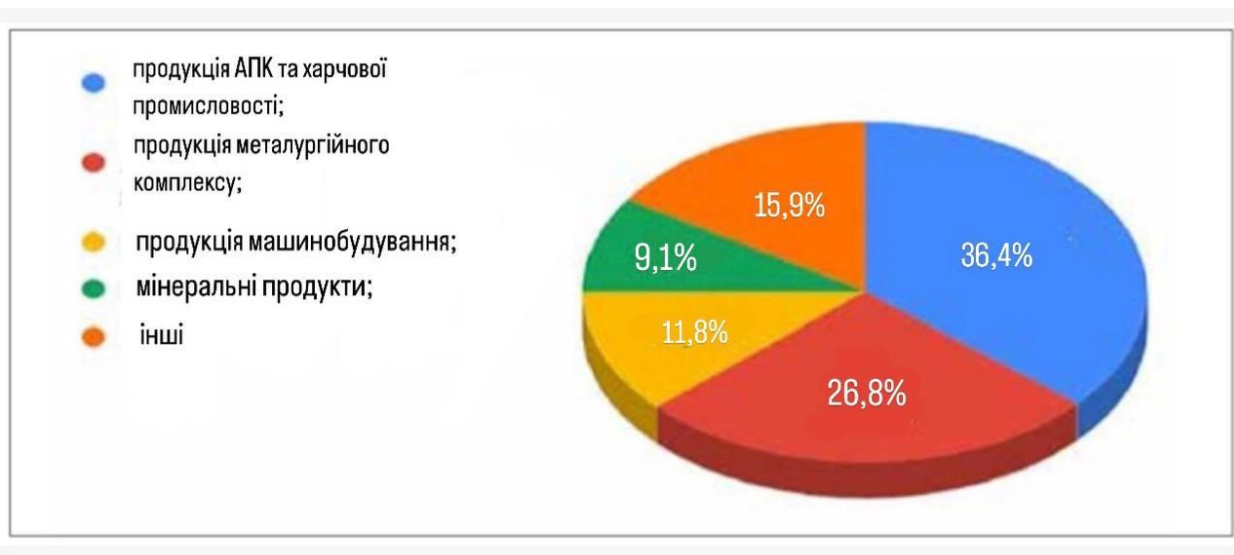

Рис 3.1 Структура експорту України станом на 2020 р.

Причина в тому, що країна багата на мінеральні ресурси, такі як залізна руда та марганцева руда, які також становлять значну частину мінерального експорту. Структура експорту відображає наголос країни на експорті сировини та невелику частку продукції високої вартості. З 31% імпорту в Україну найбільшу частку склали машини, обладнання та транспорт - 17,42 млрд доларів. загального обсягу імпорту. На другому місці - паливно-енергетична продукція - 24 %, на 13,52 млрд. дол., на третьому - продукція хімічної промисловості - 18,6 %, на 10,6 млрд. дол.; [18].

Крім того, угоди про вільну торгівлю, що охоплюють торгівлю товарами та державні закупівлі, були підписані з Канадою, Грузією (торгівля товарами), Македонією (торгівля товарами), Чорногорією (торгівля товарами та послугами) та країнами Європейської асоціації вільної торгівлі. (Ісландія, Ліхтенштейн, Норвегія, Швейцарія) та країни СНД (Росія з 1 січня 2016 року в односторонньому порядку відмовилася від виконання зобов'язань за цією Угодою). Завершено переговори щодо підписання угоди про вільну торгівлю між Україною та Туреччиною[15].

Українські компанії також мають можливість скористатися Загальною системою преференцій США, яка передбачає безмитний експорт приблизно 5 тис. товарів[23]. Політика вільної торгівлі насамперед дає змогу Україні

отримати максимальні вигоди від міжнародної торгівлі. Використовувати вільну торгівлю для стимулювання розвитку конкуренції та обмеження монополій. Кількість товарів на внутрішньому ринку значно зросла, що дало людям більше вибору, а відкриті кордони також збагатили науково-технологічну базу, що сприяло НТП.[43]

Незважаючи на незаперечні переваги політики вільної торгівлі, вона не скрізь застосовується в чистому вигляді. Україна в цьому плані не є винятком. Протекціонізм практикується в деяких галузях промисловості, оскільки основними експортними товарами є сировина та товари низької вартості. Загалом вітчизняне виробництво також є слабким конкурентом у багатьох сферах. У зв'язку з розширенням торговельних зв'язків країни та тим фактом, що економіка все ще в основному зосереджена на товарах, доцільно звернути увагу на наукове виробництво та високу вартість товарів. З цією метою, а також для обмеження надходження окремих категорій товарів на український ринок влада країни намагається різними способами контролювати імпорту та експорт.

Українське законодавство передбачає застосування різноманітних протекціоністських заходів, зокрема квот, мит, тарифів, ліцензій тощо. Якщо говорити про експорт, то його обмеження стосуються переважно виробництва товарів, які є сировиною для провідних галузей економіки, таких як олія, борошно тощо. Досить ефективним у вітчизняному виробництві виявився метод стягнення митного податку. Якщо розглядати як приклад виробництво соняшникової олії, то відомо, що 3 з 13 найбільших українських виробників (і лідерів світового ринку) покладаються на іноземні інвестиції або зареєстровані як іноземці.[60]

Щоб контролювати національну економіку, необхідно контролювати не тільки експорт товарів, а й імпорту товарів. При імпорту товарів з ЄС мита встановлюються переважно на сільськогосподарську продукцію та товари, які важко конкурують на національному рівні.

З 2018 року, відповідно до положень угоди про вільну торгівлю, наступні товари та товарні групи будуть об'єктом найвищого відсотка тарифів[9]:

- Гречка – 10%;
- Борошно – 7,5%;
- Зернові – 10%;
- Олія та субпродукти – 12,5%;
- Олія соняшникова - 15%;
- Цукрові буряки – 18%;
- Шишки хмелю - 18%;
- Радіоприймачі з лазерними системами зчитування з аналоговими або цифровими системами - 15,6%;
- Легкові автомобілі – 7,3-7,5% та ін.

За допомогою таких обмежень імпорту держава захищає вітчизняних виробників від надмірної конкуренції, водночас стимулюючи їх до збільшення виробництва. В Україні дотримуються позиції, що ЄС не має достатніх підстав для запровадження тарифних квот на українську металопродукцію відповідно до вимог СОТ та з урахуванням поточного рівня розвитку металургійної промисловості ЄС. Причиною цього є те, що згідно з положеннями угоди СОТ, при запровадженні захисних заходів обсяг імпорту української продукції становитиме менше 3% від загального імпорту товарів країни. ЄС має бути виключений з-під свого впливу[16].

З точки зору сьогодення цього дня зрозуміло, що договір потребує перегляду через певні конфлікти інтересів сторін. Очевидні порушення з боку України можуть мати серйозні наслідки та підірвати довіру європейських країн. Тому, щоб уникнути торгової війни, було б доцільно, щоб уряд прислухався до умов угоди, яку він приймає, щоб побудувати стабільну співпрацю.

3.2 Перспектива розвитку

Для підтримки України, ЄС робить безпрецедентний крок – знімає торгові обмеження на український експорт. Однак не кожен може скористатися цією можливістю. 27 квітня Єврокомісія запропонувала зняти всі торгові обмеження для українських виробників. Йдеться про введення квот, тарифів і антидемпінгових заходів в українській металургії. Рішення Єврокомісії підтримали країни ЄС, то такого не було за всю історію ЄС. Вони ніколи не робили таких торгових поступок жодній іншій країні світу.[45]

Європейський ринок – чи не єдиний ринок збуту для українських виробників, тому скасування мит і обмежень для них як ніколи доцільне. ЄС є найбільшим торговим партнером України. За даними Державного статистичного бюро, у 2021 році український експорт товарів і послуг до ЄС склав \$26,8 млрд. Імпорт з 27 країн ЄС в Україну склав 28,9 млрд доларів. Абсолютний обсяг торгівлі ЄС зростає з 2015 року. Єдиним винятком є 2020 рік, який є кризовим для всього світу. Тим не менш, за останні шість років експорт зріс більш ніж удвічі, а імпорт – на 88%. За цей період частка країн ЄС в українському експорті зросла з 34% до майже 40%.

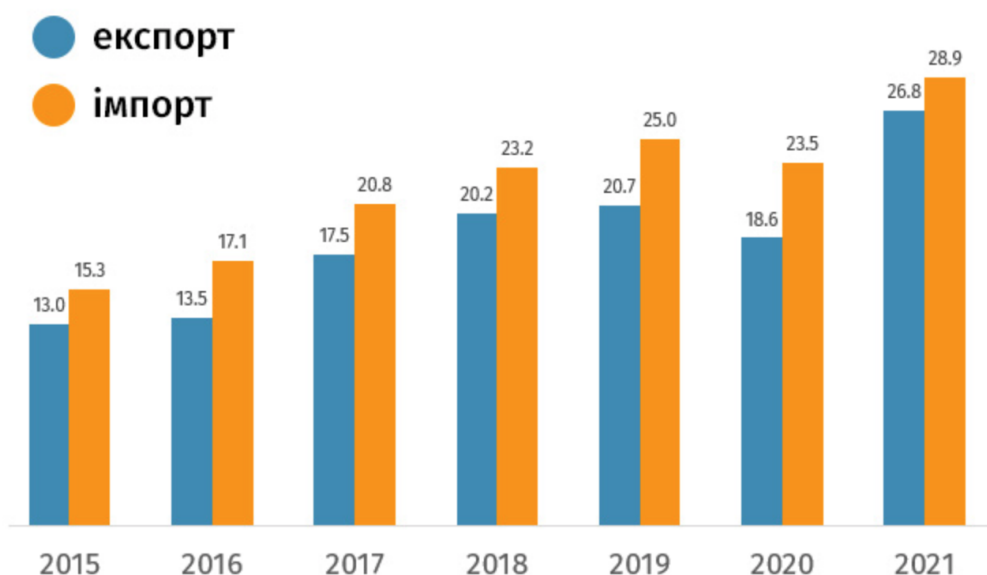

Рис 3.2 Експортна та імпортна торгівля між Україною та ЄС 2020 р., млрд USD

Нині найбільшими експортними товарами України до ЄС є чорні метали, залізна руда, зерно та нафта, на які припадає майже половина продажів у цьому напрямку. Більшість українського експорту до ЄС складається із сировини. Натомість Україна імпортує звідти обладнання, техніку та іншу продукцію високої обробки.

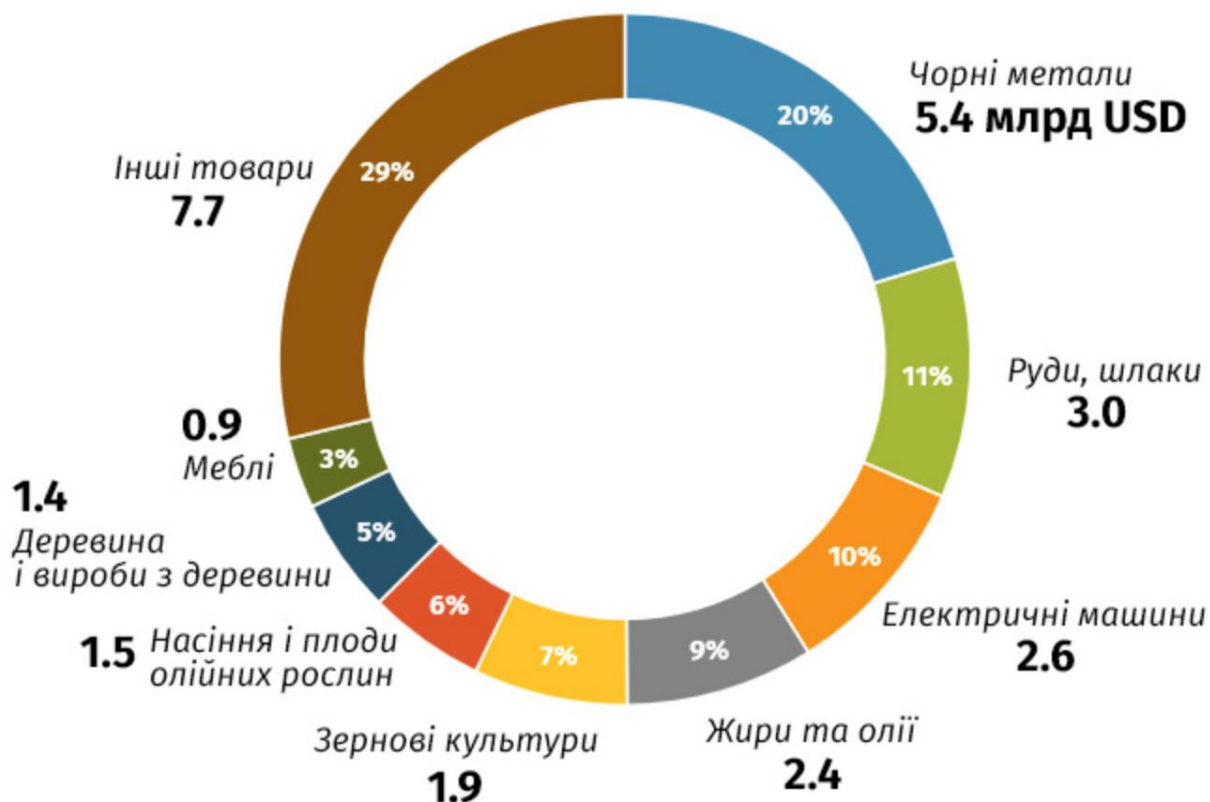

Рис 3.3 Структура експорту України до ЄС 2020 р.

1 січня 2016 року набула чинності «Угода про поглиблення всеосяжної зони вільної торгівлі» між Україною та Європейським Союзом, яка передбачає скасування більшості митних обмежень щодо більшості українських товарів. Але через шість років після запровадження зони вільної торгівлі наша торгівля з ЄС все ще не є справді вільною. ЄС продовжує захищати свій внутрішній ринок і накладає різноманітні обмеження на український експорт. Зокрема, деякі українські промислові товари залишаються об'єктами торгівельних мит.[46]

«На 166 ліній промислових товарів у нас ще не закінчився перехідний період Угоди про зону вільної торгівлі. На них у ЄС діють ставки мит у розмірі 0,5–1 %. Це перехідний період і, відповідно, дія мит повинна закінчитися з 1 січня 2023 року», – заявив у Європарламенті торговий представник України Тарас Качка. Для деяких інших українських товарів, особливо фруктів і овочів, діє система «вхідної ціни». Вона є надбавкою до ціни українських експортних товарів і розраховується виходячи із середньої ціни на цей же товар у Європі. Це означає, що якщо український продукт (наприклад, яблуко) при ввезенні в ЄС коштує 1 євро, а середня ціна в ЄС становить 3 євро, надбавка (мито) для виробника становить 2 євро. Це робиться для того, щоб вирівняти ціни на українську та європейську продукцію.

Ще один вид торговельних обмежень — квота, яка дозволяє безмитно ввозити в ЄС певну кількість товарів. Все, що перевищує квоту, оподатковуватиметься, що призведе до подорожчання цих українських товарів. Квота поширюється на 40 категорій товарів, що експортуються з України до ЄС, зокрема мед, томатну пасту, курятину тощо. Крім звичайних торговельних обмежень, ЄС також вводить антидемпінгові мита та інші спеціальні обмеження на деякі українські товари. Вони встановлюються для українських труб (8%) і гарячекатаного прокату (60 € за тонну).[47]

ЄС пропонує зняти всі ці обмеження протягом року. Якщо рішення буде прийнято, українські виробники продаватимуть свою продукцію в Європі на рівні з європейцями. Іншими словами: Україна фактично стане частиною європейського економічного простору.

Пропозиція ЄС щодо спрощення торгівлі з Україною передбачає скасування всіх торгових обмежень на український експорт. Проте некомерційні речі залишаються в силі. Наприклад, українська продукція матиме вимоги щодо відповідності європейським стандартам якості. Іншими словами, компанії, які раніше не могли експортувати товари до ЄС, не зможуть експортувати навіть після скасування всіх мит. Ще одна значна перешкода – війна та її наслідки. На жаль, багато компаній в Україні постраждали від

бойових дій. Деякі виробничі потужності були знищені, а деякі підприємства були тимчасово окуповані та не могли експортувати товари на території, контрольовані українською владою, не кажучи вже про ЄС.[48]

Ті, хто вижив, стикаються з іншими проблемами, найбільшою з яких залишається матеріально-технічна. Війна фактично відрізала Україну від судноплавства, на яке припадає 60% усього експорту, і ускладнила сухопутну логістику. Дефіцит палива, черги на кордонах, пошкодження логістичних центрів та іншої інфраструктури роблять експорт товарів до ЄС у рази складнішим, ніж у мирний час.[49]

Експортувати мільйони тон української сільськогосподарської та металургійної продукції лише залізничним та автомобільним транспортом практично неможливо, особливо через різну ширину колії в Україні та ЄС. Навіть якщо весь український експорт буде звільнено від імпорتنих обмежень ЄС, логістичні проблеми є. У результаті багато виробників стикаються з ризиком того, що ЄС проігнорує відкриття їхніх ринків.

Для найбільшого українського експортера все відкриття ринку мало що змінить. Через згадані вище логістичні проблеми вони навряд чи збільшать продажі в ЄС і повною мірою скористаються перевагами вільної торгівлі.

І навпаки, виграють компанії, які продають товари з низькими експортними квотами і не сплачують мита. Зазвичай такі квоти встановлюються в перші місяці кожного року. Тимчасове скасування обмежень особливо виграє металургійні компанії, на продукцію яких у майбутньому будуть діяти антидемпінгові мита. Однак вони зможуть повною мірою скористатися перевагами вільної торгівлі з ЄС лише після відкриття портів. Це означає, що незважаючи на складнішу логістику та вищу вартість, українські товари залишаються конкурентоспроможними на європейському ринку. По-перше, тому що витрати на оплату праці визначають незначну частину вартості товарів. По-друге, завдяки сприятливій системі оподаткування, запровадженій під час воєнного стану в Україні, українські виробники матимуть більше можливостей для зниження цін.[50]

Після початку конфлікту та фактичної втрати доступу до морського транспорту кордон ЄС став для України чи не єдиним вікном для торгівлі із зовнішнім світом. Україна продовжує продавати свої товари, особливо сільськогосподарську продукцію, до країн Африки та Азії через порти європейських країн. Імпортний режим загалом поширюється на товари, які рухаються до ЄС. Тобто зараз країни ЄС застосовують до них такі ж квоти та мита, як і до української продукції, яка продається безпосередньо в ЄС. Однак зараз вони тимчасово призупинені і українські товари надходять до кінцевого пункту призначення за безмитними цінами. Рішення ЄС про відкриття ринків значно спростить оформлення транзитного експорту та скоротить принаймні частину адміністративних витрат, пов'язаних зі сплатою мит. Це, у свою чергу, підвищить прибутковість експортерів і підвищить глобальну конкурентоспроможність їхньої продукції.[51]

Рішення ЄС повністю відкрити свій ринок для України є важливим жестом підтримки нашої країни під час війни. Але від цього виграють і самі європейці. Війна в Україні порушила ланцюг поставок товарів світовим аграрним і металургійним компаніям. Це призводить до зростання цін на сировину.

У результаті ціни на пшеницю з початку лютого зросли на 50% (рис. 3.4). Водночас подорожчали інші зернові культури, які експортують Україна та Росія, що призвело до подорожчання продуктів харчування.

Усе це відбувається на тлі рекордної інфляції в Європі. У березні ціни в ЄС зросли на 7,5% порівняно з березнем 2021 року. Це найвищий показник за всю історію існування європейської валюти.[52]

Щоб приборкати інфляцію, особливо продовольчу, європейці повинні збільшити пропозицію сільськогосподарської продукції. Відкриття ринку для України – один із шляхів вирішення цієї проблеми.

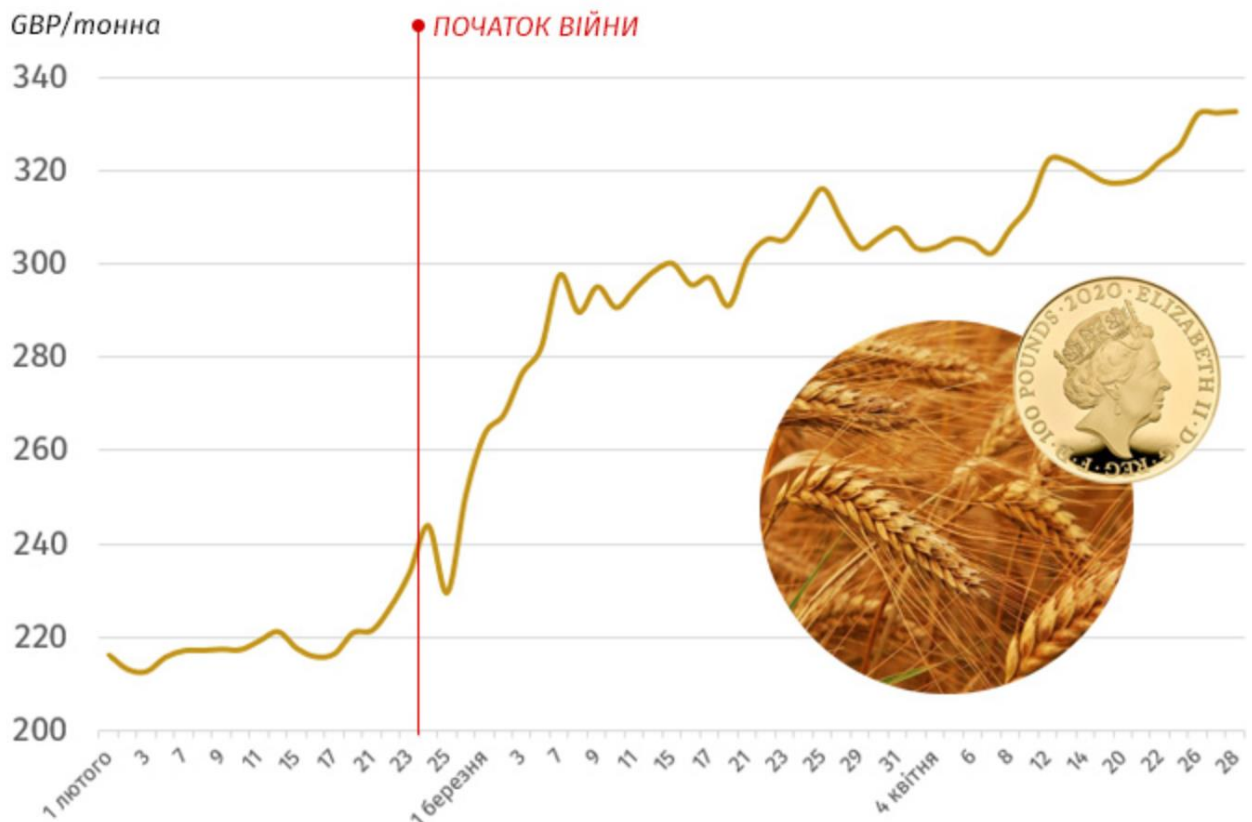

Рис 3.4 Змінна ціни на пшеницю після початку повномасштабної війни

Збільшення металургійного експорту з України також добре для ЄС, оскільки ціни на сталь також різко зросли після початку російського вторгнення в Україну (рис. 3.5).

ЄС також ввів обмеження на експорт російської металургійної продукції через падіння виробництва в Україні та пошкодження промислових об'єктів у Маріуполі, що призвело до дефіциту сталі на світових ринках. Дефіцит чорних металів явно відчувають європейські виробники та ставить під загрозу безробіття тисячам громадян ЄС.[53]

Тому скасування мит і антидемпінгових заходів проти української металургії може стати порятунком для європейської промисловості. Передумовою, звичайно, є те, що можна вирішити основні логістичні проблеми.

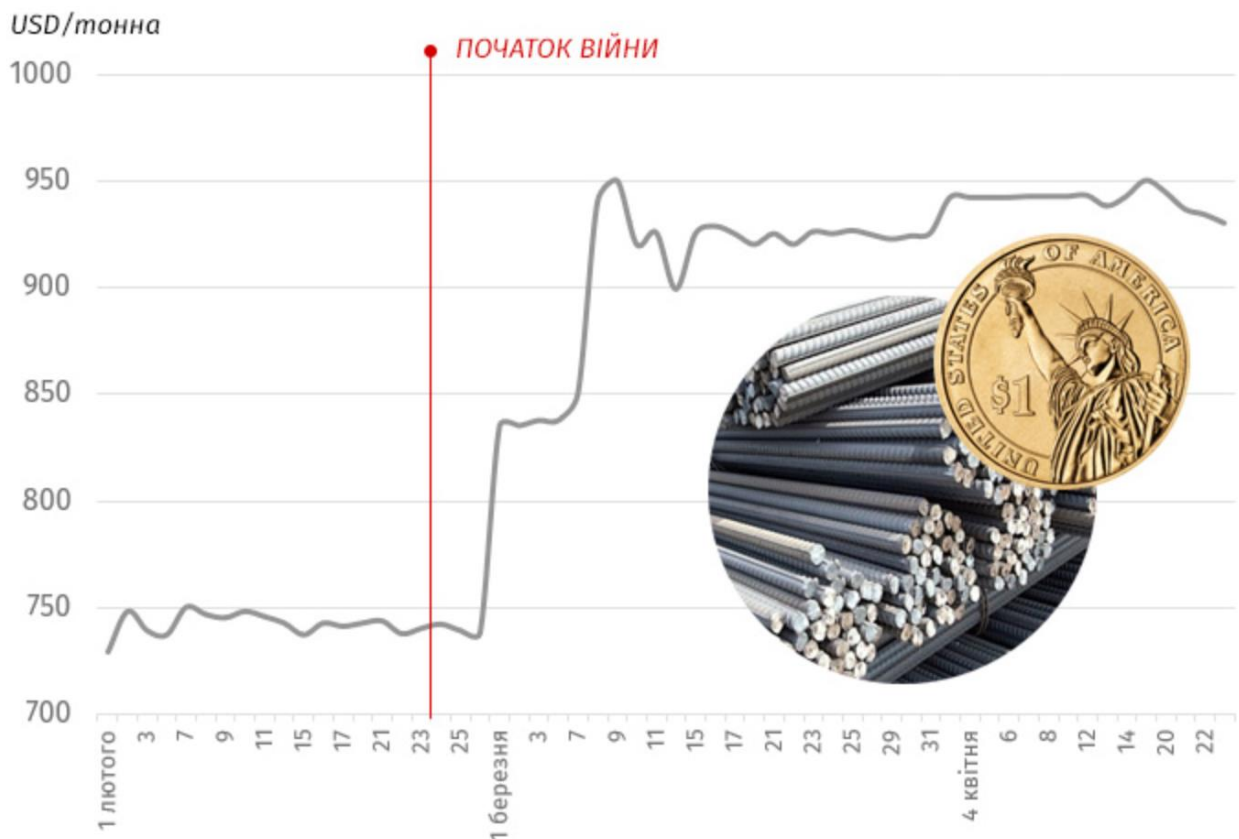

Рис 3.5 Змінна ціни на сталь після початку повномасштабної війни

3.3 Шляхи вдосконалення

Сучасна міжнародна торгівля швидко розвивається. Хоча існують сприятливі зовнішні умови для розвитку зовнішньої торгівлі, присутні і внутрішні бар'єри. Деякі сфери міжнародного торговельного співробітництва є моделями довгострокового розвитку, інші є короткостроковими і представляють специфічні тенденції співпраці. У сучасних умовах основними характеристиками міжнародних економічних відносин є не експорт товарів, а іноземні інвестиції. Це є пріоритетом для країн, оскільки сприяє зростанню національного доходу, позитивно відображається на грошовому балансі, створює нові робочі місця та запроваджує сучасні методи управління.[2]

Зовнішньоекономічна політика є невід'ємною частиною зовнішньоекономічної політики, яка спрямована на розвиток та організацію

торговельних зв'язків з іншими країнами або їх групами з метою зміцнення позицій держави та її діяльності на світовій економічній арені. Зовнішня торгівля відіграє важливу роль у сучасній соціально-ринковій економіці. Зовнішні ринки залишаються органічними, замінюючи внутрішній ринок, необхідний для підтримки репродуктивного процесу. Зовнішньоторговельна політика визначає та регулює відносини з іноземними державами у сфері зовнішньої торгівлі, яка включає торгівлю міжнародними товарами (бізнес, послуги, інформація, інтелектуальна діяльність). Ці відносини ґрунтуються на повазі до загальновизнаних принципів і норм міжнародного права та зобов'язань, що випливають із міжнародних договорів.[54]

Для успіху на світовому ринку кожна країна повинна мати власну зовнішньоторговельну інфраструктуру, систему просування товарів і послуг від виробників до споживачів в інших країнах. Основною системою в цій системі є матеріально-технічна база (склад з необхідним обладнанням), спеціалізовані організації з обслуговуванням. Країна, яка не має зовнішньоекономічної інфраструктури, змушена витратити великі кошти на доступ до зовнішньоекономічної інфраструктури інших країн (транспорт, страхування, банківська справа, внутрішня торгівля послугами, корпоративні платежі тощо).

Таким чином, враховуючи виняткову важливість та походження зовнішньоторговельної політики, можна зробити висновок, що ця політика пройшла важливий етап розвитку, який зазнав еволюції та вдосконалення. Сьогодні у більшості країн діє гнучка зовнішньоторговельна політика, в якій присутні елементи захищеної торгівлі так і елементи вільної торгівлі. Це ймовірність того, що зовнішньоторговельна політика країни на даному етапі розвиватиметься нормально. Це означає, що країни намагаються розвивати взаємовигідну торгівлю та створювати природний порядок для найбільш поживних та цивілізованих людських народів. Вибір моделі зовнішньоторговельної політики держави багато в чому визначається рівнем конкурентоспроможності її економіки та її торговим балансом.[55]

Перспективи зовнішньоторговельної політики активно пов'язані з ядром сучасного процесу глобалізації. Глобалізація залежить від розвитку глобальних ринків товарів, послуг, робочої сили та капіталу.

Процес глобалізації - це посилення міжнародної конкуренції, пов'язаної з конвергенцією країни, в основному через динаміку сучасного стільникового зв'язку, відносної вартості транспортних засобів та розвитку ТНК, викликаних співробітництвом у міжнародних відносинах.[15]

Головною перспективною метою зовнішньоекономічної політики має стати активна участь держави у створенні та розвитку нового міжнародного економічного порядку. Міжнародні стандарти, які потребують посилення:

- глобалізація, збільшувати торговельно-економічні кордони;
- сформувати новий рух капіталу у іноземних інвестиціях;
- захистити права власності;
- зміцнити міжнародні економічні системи;
- потрібно збільшити експорт і одночасно з ним інвестування;
- збільшити виробництво за кордоном;
- створити конкурентоспроможність;
- зменшити залежність від імпорту енергоресурсів.

Глобалізація підвищує попит на якість та конкурентоспроможність продукції, що виробляється та експортується. Це стало можливим завдяки впровадженню технологічних інновацій та появі нових сучасних форм оплати зовнішньоторговельних операцій, яких не було вчора. Зміцнення торгово-економічних відносин залежить від використання сучасних технологій, іноземних інвестицій, досвіду управління та створення потужного експортного потенціалу, а глобалізація відкриває великі можливості.

Відкритість економіки, будучи вразливою до ризику глобальної інтернаціоналізації, зменшує негативні наслідки глобалізації, а найкращий спосіб отримати від неї вигоду це сприяння регіональній інтеграції зі країнами. Посилення взаємозалежності національної економіки в міжнародному поділі праці на засадах спеціалізації, виробничої кооперації, розвитку торговельних

зв'язків і збільшення частки продукції в кооперативному циклі призведе до економічних переваг за рахунок припинення негативних наслідків. Використання цієї форми зовнішньоторговельного співробітництва значною мірою залежить від прийняття економічної системи країни як відкритої економічної системи.[16]

Основними критеріями цієї системи є:

- Можливість виходу комерційних організацій на зарубіжні ринки та співпраці з іноземними партнерами.
- Макроекономічна стабільність. Це відображається у балансі між фіскальною та ціновою стабільністю та зовнішнім регулюванням.
- Мінімальні обмеження, встановлені державою.
- Участь у міжнародному виробничому співробітництві.
- Достатня потужність для внутрішнього ринку.
- Конкурентоспроможність комерційних організацій на зарубіжних ринках.
- Великих перешкод немає для виходу на ринок у процесі створення нового бізнесу.
- Доступність передової ринкової інфраструктури. Лібералізація цін і міжнародної торгівлі. Це може значно прискорити процес формування світового порядку.
- Лібералізація інших форм зовнішньоекономічної діяльності, особливо лібералізація фінансових ринків.
- Узгодження з основоположними принципами та вказівками щодо діяльності державних установ відповідно до правил і положень Світових економічних і фінансових установ (МВФ, Світовий банк).
- Наявність стандартів політичної стабільності, які гарантують верховенство права, повагу до прав людини та демократичного порядку суспільства.[16]

У процесі формування зовнішньоторговельної політики України, особливо на її ранніх етапах, ринкові регулятори діють автоматично, обираючи модель фінансової стабільності з притаманними обмеженнями та

без «державного» впливу. Чіткий концептуальний підхід до ринкової реформи, економічного розвитку та зовнішньої торгівлі.

На даному етапі економічна інтеграція України характеризується відсутністю розгалужених виробничо-технічних зв'язків з країнами Європейського Союзу, тому її експорт значною мірою представлений продукцією, що погано переробляється. У той же час Україна імпортує готову продукцію з країн ЄС з високою доданою вартістю, також з метою інвестування. Тому для України важливо не лише розширити доступ до європейського ринку, а й використовувати та підвищувати конкурентоспроможність національної економіки для забезпечення зростання українського експорту високотехнологічної продукції. Основними торговельними партнерами України серед європейських країн є Німеччина, Польща, Італія, Угорщина, Нідерланди. [56]

У контексті трансформації української ринкової економіки зовнішня торгівля, напевно, є найважливішим засобом забезпечення державного бюджету. Участь національної економіки у глобалізованій глобальній діяльності сприяла розширенню можливостей України вести бізнес на міжнародному ринку. Міжнародна торгівля як форма міжнародних економічних відносин є одним з елементів збалансованого економічного розвитку, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, підвищення рівня життя людей та повного задоволення їх потреб. Я гарантую. Через зовнішню торгівлю національна економіка взаємодіє із економіками інших країн. Це також головний канал, у якому глобальний ринок впливає на внутрішнє виробництво через міжнародну вартість, світові ціни та встановлює конкурентоспроможні технічні та економічні стандарти виробництва, рівень витрат та стандарти якості.

Спочатку активність характеризувалася різноспрямованим режимом роботи. З іншого боку, зокрема, були деякі негативні тенденції. Нестабільна політична та економічна ситуація в окремих районах Луганської та Донецької областей тривала російською військовою агресією. - Висока орієнтація на

внутрішній експорт сировинних товарів; відсутність доступу до кредитних ресурсів; системні проблеми зовнішньоекономічної діяльності.[57]

У 2020 році зовнішньоторговельний оборот збільшився, як і попереднього року, але темпи зростання були набагато нижчими, ніж у 2019 році, при цьому загальний товарний експорт України досяг 47,3 мільярда доларів. США (або 41,5 млрд. євро).[17]

Імпорт товарів з України збільшився за рік на 15,2% і досяг 57,1 млрд. доларів США (або 50,1 млрд. євро). Світова торгівля є рушійною силою виробництва у всіх країнах і регіонах та світової економіки в цілому, дозволяючи раціональніше використовувати матеріали та людські ресурси на всіх рівнях економіки.

Світова торгівля розвивається під впливом багатьох факторів, найважливішими з яких є:

- Розвиток і поглиблення міжнародного поділу праці та інтернаціоналізація виробництва.
- Зростання торговельно-економічної інтеграції з формуванням спільного ринку та зони вільної торгівлі.
- Пом'якшення державного тиску на міжнародну торгівлю.
- Науково-технічна революція.
- Освіта в економічній країні, що переходить до економічної моделі, орієнтованої на зовнішні ринки.[17]

Український експорт останніми роками переживав важкі часи. Через традиційний експорт Україна втратила частину ринків і потужностей. З часткою понад 70% сировина становить більшість національного експорту. Наш експорт сировини включає чорні метали, зерно, рослинні олії, мінерали та деревину.

Спостерігається непослідовний розвиток показників у структурі імпорту. Імпорт збільшується по окремих групах товарів і зменшується по окремих групах товарів. Основний імпорт України становив 21% машин та обладнання, 25% палива та 12% хімікатів. Зовнішня торгівля ЄС зосереджена

на продуктах високої переробки. Тому найважливішою зовнішньоторговельною структурою країн ЄС у 2021 році був експорт (41%) та імпорт (31%) машин та обладнання. Сільськогосподарська продукція, сировина та енергія становили 15% експорту та 31% імпорту. Основним торговельним партнером України є Європейський Союз.

Для розширення частки експорту України, залучення іноземних інвесторів та розвитку зовнішньоекономічних зв'язків з країнами-партнерами нам необхідно:

- За рахунок внутрішнього та зовнішнього попиту на сільське господарство збільшити експорт.
- Експортувати не лише сировину, а й готову продукцію за європейськими стандартами.
- Залучитись підтримкою промисловості на національному рівні за допомогою програм розвитку.
- Удосконалити фізико-технічної бази аграріїв для виробництва конкурентоспроможної продукції.
- Залучитись підтримкою з боку держави в питаннях діяльності середніх і дрібних виробників.
- Розширити ринок по штату, тобто працювати з більшою кількістю країн.[58]

Розвиток міжнародної торгівлі вимагає: підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку, її діяльність відкриває нові можливості для інтеграції української економіки у світовий виробничий сектор. Враховуючи вплив інфляції та глобальних тенденцій цін на енергоносії, ми посилюємо регуляторну підтримку, щоб зробити вітчизняну продукцію більш конкурентоспроможною на внутрішньому та міжнародному ринках. Розробити заходи державної допомоги для розширення багатовекторного експорту української продукції на світовий ринок. Спеціальні заходи стосуються врахування міжнародного досвіду, посилення антидемпінгової практики та захисту торгівлі вітчизняних виробників. Удосконалювати програми співпраці з іншими країнами, застосовувати заходи

щодо регулювання зовнішньоторговельних угод та зменшувати протекціоністські торговельні заходи між країнами (тарифи, квоти).

Зовнішня діяльність відіграє важливу роль в економічному розвитку та формуванні ВВП. Для колишньої Югославської Республіки Росії та Литви це сталося саме через ці раптові кризи. Такі самі умови застосовуються до цього продукту. Нагляд за зовнішньоекономічною діяльністю державними установами. Зовнішня торгівля України в основному базується на державній політиці, боротьбі з безробіттям та інфляцією, зміцненні гривні, модернізації компаній та впровадженні нових технологій. Для цілей цієї норми загальна кількість бажаючих людей також дуже важлива, і підтримка з боку держави. Адже саме від її дій залежить доля України на світовій арені, і чи буде країна розвиватись у подальшому. Для цілей цього Регламенту, в рамках цього документу, від України Рада Європейських Співтовариств потребує наявність таких чинників:

- Влучне та вигідне розташування;
- Наявність транспортних шляхів;
- Наявність родючого чорнозему;
- Постачання та пересадка;
- Наукові досягнення та передові технології;
- Сильний внутрішній ринок.
- Надання підтримки державам-членам.
- Розвиток районів.

Зовнішня торгівля ширше задовольняє потреби всього суспільства, підвищує конкурентоспроможність національної економіки та враховує рівень життя тих, хто бере участь у реалізації. Завдяки цьому перед країною відкриваються нові можливості. Проте як і в кожній системі тут існує недоліки, які потрібно виправити:

- Удосконалити податкову систему та сформулювати заходи щодо зниження податків;
- Створити власне представництво за кордоном.

- Повідомити експортерам про майбутніх партнерів і закони конкретної країни;
- Створити спеціальну організацію, яка проходить сучасний контроль якості для іноземців;
- захищати інтереси українських виробників,
- Активно просувати українську продукцію на зовнішні ринки.
- Надати пільговий режим і субсидії.

Реалізація зазначених заходів сприятиме зайнятості України на міжнародному ринку.[59]

Висновки до розділу 3

Україна є відносно молодим гравцем на світовому ринку і її зовнішньоторговельна політика перебуває в стадії розвитку та коригування. Загалом, наразі в країні діє відносно складна система контролю за імпортом та експортом, що відображається на її застосуванні

Вільна торгівля в поєднанні з протекціонізмом. Протекціонізм виступає у формі тарифів, мит, ліцензій і квот. Ці заходи в основному стосуються сировини, непридатної для експорту або імпорту в країну, і товарів, з якими національна економіка важко конкурує. Проте, обравши носія європейської інтеграції, з метою подальшого поглиблення співпраці зі світом та покращення власного економічного становища вона поступово перейшла від жорсткого протекціонізму до політики невтручання.

Щороку ми ведемо переговори з дедалі більшою кількістю країн щодо створення нових зон вільної торгівлі, послаблення тарифів, зняття обмежень на імпорт і експорт товарів, полегшення доступу до ринку збуту та відкриття власних кордонів. У цьому плані фінансова статистика демонструє позитивні результати.[63]

Загалом Україна знаходиться на правильному шляху до входження в зони міжнародної торгівлі та отримання в них найбільш вигідних позицій. За умови подальшого просування принципів вільної торгівлі та впровадження поміркованих заходів захисту Україна зможе й надалі нарощувати експорт, покращувати внутрішнє виробництво та загальну економічну ситуацію в країні.

ВИСНОВКИ

Зараз важко уявити будь-яку країну світу, яка зможе існувати без зовнішньої торгівлі. За допомогою міжнародної торгівлі національна економіка взаємодіє з економікою інших країн.

Міжнародна торгівля є важливим засобом збалансування виробничих потужностей і споживчих переваг, що дає змогу виробляти дефіцитну продукцію та виробляти надлишки, які не поглинаються на внутрішньому ринку. Таким чином, міжнародна торгівля досягає вищого рівня (хоча, можливо, не в такому обсязі), щоб задовольнити потреби населення кожної торговельної країни.

Важливим чинником функціонування національної економіки є зовнішня торгівля. З його допомогою ми можемо розвивати економіку та забезпечити її стабільність. Україна має великий природний, практичний та інтелектуальний потенціал. Однак він використовується неефективно. Має запаси в гірничодобувній, агропромисловій та енергетичній галузях. Найвищу позицію в експорті займають активи гірничо-металургійного комплексу, основне поповнення балансу, що забезпечує 35-40% валютної виручки. У структурі імпорту товарів переважають продукти добувної промисловості, хімікати, механічне обладнання, електрообладнання та машини. Україна співпрацює з більш ніж 100 країнами.

Зростання населення світу та зростання доходів громадян призведе до зростання попиту на продукти харчування та сільськогосподарську продукцію. Останнім часом попит на українську продукцію в інших країнах дуже високий, а в Україні є і можливість, і кому постачати. Наша країна має великі можливості для розвитку дипломатичних відносин.

Тому у зовнішньоторговельній політиці України перспективний регіон слід розглядати як зовнішньо-орієнтовану стратегію, спрямовану на максимальну інтеграцію української економіки у міжнародне торговельне

співтовариство. В ідеалі ця стратегія повинна передбачати скасування всіх імпорتنих мит, податків і податків, а також зняття всіх нетарифних бар'єрів.

Наступні кроки можна вважати важливою частиною зовнішньої стратегії:

- Тарифні інструменти (використання тарифів, тарифів для регулювання зовнішньої торгівлі, рух тарифів на конкретні товари чи послуги).
- Зміст та ліцензування зовнішньоекономічних операцій. Це означає встановлення певної квоти на експорт чи імпорт певного товару чи групи товарів у випадковому порядку.
- Стимулювання експорту та розвиток національних експортних можливостей.
- Застосування державної монополії у зовнішньоекономічній діяльності або надання спеціальних прав державним підприємствам чи окремим приватним компаніям на участь у певних видах зовнішньоекономічної діяльності.

У сформованій ситуації, в якій відбувається процес інтернаціоналізації виробництва, зростає значення зовнішньої торгівлі для національної економіки, йде посилення тенденції до розширення форм зовнішньоторговельного регулювання.

Також, потрібно позбутися субсидій на виробництво та інших прямих і непрямих субсидій для сектору та лібералізувати ринки капіталу, щоб вітчизняні та іноземні інвестори могли конкурувати на рівних засадах. Максимізуючи свої порівняльні переваги в цьому лібералізованому середовищі, Україна максимізує переваги міжнародної торгівлі в короткостроковій і довгостроковій перспективі.

Тому міжнародна торгівля є інструментом розвитку, завдяки цьому інші країни мають змогу розвивати спеціалізацію, збільшити продуктивність своїх ресурсів і посприяти збільшенню загального виробництва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Навчальні матеріали онлайн. Міжнародні економічні відносини. Структура, види і форми реалізації міжнародних економічних відносин. URL:http://pidruchniki.com/1298010839240/ekonomika/struktura_vidi_for_mi_realizatsiyi_m_izhnarodnih_ekonomichnih_vidnosin#531
2. Шарова Є.А. Актуальні аспекти зовнішньоекономічної політики Євросоюзу Проблеми національної стратегії 2015. No 1 (28). 3. 129-150.
3. DG Trade Statistical Guide. June 2018. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/fc3c3fc0-5c50-11ee-9220-01aa75ed71a1>
4. International Trade Theory and Policy: A Review of the Literature URL: https://www.levyinstitute.org/pubs/wp_635.pdf
5. Горбач Л. Міжнародні економічні відносини : Підручник/ Людмила Горбач, Олексій Плотніков,. -К.: Кондор, -263 с.
6. Козик В. Міжнародні економічні відносини : Навчальний посібник/ Василь Козик, Людмила Панкова, Наталія Даниленко,. 4-те вид., стереотипне. К.: Знання-Прес, 2003. -405 с.
7. Міжнародна економіка : підручник / Мін-во освіти і науки України ; ред.: Ю. Г. Козак, Д. Г. Лук'яненко. : ЦУЛ, 2009. - 560 с.
8. Three Simple Principles of Trade Policy URL: https://www.aei.org/wp-content/uploads/2014/04/-three-simple-principles-of-trade-policy_142937157317.pdf
9. Офіційний сайт Україна і Світова Організація Торгівлі URL: <http://wto.in.ua>
10. Лазарева Н.О. Гносеологічні аспекти ефективності діяльності підприємства / Н.О. Лазарева, А.Г. Гончарук // Економічний форум. 2015. No 2. С. 216—222.
11. Шевчук, В.О. Міжнародна економіка: теорія і практика: підручник / В. О. Шевчук. - 2-ге вид., перероб. і доп. - К. : Знання, 2008. - 663 с.

12. Cabinet of Ministers of Ukraine, The National Classifier of Ukraine "Classification of types of economic activity" URL: <https://www.kmu.gov.ua/en>
13. "Disadvantages Of International Business" URL: <https://thefactfactor.com/facts/management/international-business/disadvantages-of-international-trade/1562/>
14. "Trade Policy in Developing Countries" URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/140559/1/v31-i05-a04-BF02927154.pdf>
15. Єлісеєнко О. В. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку зовнішньої торгівлі України / О. В. Єлісеєнко, Г. С. Скобєлєва / URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vbumb_2014_4_3.
16. Державна служба статистики URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
17. Сафонов Ю. М., Святовець Ю. А. Аналіз зовнішньої торгівлі продукцією АПК та прогноз співпраці з країнами ЄС. Вісник Львівського торговельно-економічного університету / [ред. кол.: Куцик П. О., Барна М. Ю., Семак Б. Б. та ін.]. Львів : Видавництво Львівського торговельно- економічного університету, 2017. Вип. № 52. 188 с. (Економічні науки).
18. Андрійчук В. Актуальні проблеми вдосконалення механізму регулювання зовнішньої торгівлі України Політика і час. 2001. № 6. С. 16-23.
19. Байда Н. В. Ризики зовнішньоторговельної діяльності Фінанси України. –2002. № 11. С. 44-48.
20. Безуглий В. В., Козинець С. В. Регіональна економічна та соціальна географія світу: Посіб. К.: Академія, 2003. 688 с.
21. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі. К.: Основи, 1996. 786 с.
22. Вплив глобалізації на формування та розвиток зовнішньоекономічних зв'язків України. К.: Знання-Прес, 2002. 268 с.

- 23.Гаврилишин Б. Україна між Сходом та Заходом, Північчю та Півднем: геополітичні можливості і обмеження. Україна на шляху до Європи. К.: Кондор, 2001. 324 с.
- 24.Герасимчук З. В., Горбач Л. М. Міжнародні економічні відносини: Навчальний посібник. Луцьк: Надстир'я, 2001. 328 с.
- 25.Дацишин М. Конкурентні переваги структурно слабких територій України. Пріоритети. 2003. №5 (11). С. 26-32.
- 26.Економіка зарубіжних країн: Підручник А. С. Філіпенко, В. А. Вергун, І. В. Бураківський та ін. К.: Либідь, 1996.416 с.
- 27.European trade policy. Trade Justice Movement. URL: <https://www.tjm.org.uk/trade-issues/european-policy>
- 28.International trade in goods for the EU. European Commission. URL: https://www.importgenius.com/?utm_source=Google&utm_campaign=WW_Search_NB_Google&utm_medium=ppc&utm_term=global%20trade%20data&gad_source=1&gclid=CjwKCAjwz42xBhB9EiwA48pT74aQoQtSUrOqfdr3jTFURwDoYJZGwheXDEOtkGbyJJSz0l2GRrEIxB0CZJUQAvD_BwE
- 29.Meunier S., Nicolaidis K. The European Union as a conflicted trade power. International relations and the European Union. New York: Oxford University Press, 2011. P. 275-298.
- 30.Prytula V. N. Instruments of foreign trade policy of the European Union. Актуальні проблеми секторальної економіки. 2015. 2 (18). P. 162–166.
- 31.Григорова-Беренда Л. І., Шуба М. В. Теорія і практика зовнішньої торгівлі : навч. посіб. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 136 с.
32. Мельник Т. М., Пугачевська К. С. Нетарифний протекціонізм у країнах ЄС та Україні. Бізнес Інформ. 2014. No 1. С. 20-27.
- 33.Показники зовнішньої торгівлі України. Державна митна служба України. URL: <https://bi.customs.gov.ua/uk/trade/>
- 34.Торгівельна політика: порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України *acquis communautaire* європейського союзу :

- монографія. Київ : Держ. департамент з питань адапт. законодавства, 2009. 140 с.
- 35.Чентуков І. Ю. Торговельна політика Європейського Союзу в сучасних умовах. Вісник Маріупольського Державного університету. 2015. № 10. С. 87-95.
- 36.Шнирков О. І. Спільна торговельна політика Європейського Союзу : курс лекцій. 2019. 23 с.
- 37.Retail trade turnover. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Retail_trade_volume_index_overview&oldid=630369
- 38.Share of EU in the World Trade. Eurostat. URL: https://tradedatamonitor.com/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwiYOxBhC5ARIsAIvdH50dzLh8ckdQUgfijVf2DtZJ0gX5sW3u7vL2O1qXFnsqiHQUPrWNkgaAvaZEALw_wcB
- 39.Tariffs. World Trade Organization. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/tariffs_e/tariffs_e.htm
- 40.Ключко В. П. Зовнішньоторговельні відносини України в умовах посилення інтеграційних зв'язків Актуальні проблеми економіки. 2003. № 11. С. 141-155.
- 41.Корчун В. С. Савчук О. П. Основні напрями зовнішньоекономічної політики України в аспекті процесів європейської інтеграції. Науковий вісник ВДУ. № 8. 2003. С. 83-89.
- 42.Кур'янович Ю. Протекціонізм чи свобода торгівлі. Діло. 1998. № 1.
- 43.Міжнародна економіка. Збірник наукових праць інституту економіки і міжнародних відносин НАН України. – Вип. 33. – К., 2002. – 356 с.
- 44.Міжнародні економічні відносини: Сучасні міжнародні економічні відносини: Підруч. для студентів екон. вузів і ф-тів / А. С. Філіпенко, С. Я. Боринець, В. А. Вергун та ін. – К.: Либідь, 1992. – 255 с.

45. Мотиваційні чинники міжнародних економічних процесів. Фінанси України. 2004. № 12. С. 50-57.
46. Нікітіна М. Г. Світове господарство і міжнародні економічні відносини: просторові аспекти розвитку: Навчальний посібник. Київ: "Центр навчальної літератури", 2004. 192 с.
47. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України: Підручник. К.: КНЕУ, 2003. 948 с.
48. Розширення Європейського Союзу та зовнішньоторговельна політика України [www. analitik. org. ua](http://www.analitik.org.ua).
49. Рут, Франклін Р., Філіпенко А. Міжнародна торгівля та інвестиції Пер. з англ. К.: Основи, 1998. 743 с.
50. Конференція ООН по торгівлі і розвитку. – [Електронний ресурс]- Режим доступу: www.un.org/ru/ga/unctad/
51. Офіційний сайт Державної служби статистики України - [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
52. Петров О.І. Сучасні тенденції розвитку зовнішньої торгівлі у світі // Економіст. – 2014. – №9.
53. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України N 960-XII (960- 12) від 16.04.91 зі змінами від 28.12.2014. – [Електронний ресурс]- Режим доступу: www.rada.gov.ua.
54. Статистичні дані про обсяги зовнішньої торгівлі / [Електронний ресурс] - офіційний сайт Eurostats - Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/>
55. Сучасні тенденції та чинники розвитку зовнішньої торгівлі України / За ред. д.е.н. професора Київського національного торгово-економічного університету Т.М. Мельника // Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. – 2015. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
56. Т. Л. Вишинська, О. В. Генералов, І. М. Севрук., Сучасний стан зовнішньої торгівлі України: Scientific Journal «ScienceRise» 2016. с.1-5;

- 57.Царицинський Ю. Товарообіг між Україною та іншими країнами світу // Економіст. – 2012. – No7.
- 58.Чуприна О.Б. Історія розвитку інтеграційних процесів в Європі та аналіз їх взаємозв'язку з процесами глобалізації /Зовнішня торгівля: право та економіка. - No1/2007. – с. 41-47.
- 59.Благодарний О.І. Контролінг зовнішньої торгівлі в ринкових умовах: Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук. 08.06.11 / Донец. держ. ун-т. – Донецьк, 2011.
- 60.Бурменко, Т.Д. Світовий ринок послуг: фактори і особливості розвитку. / Т.Д. Бурменко. // Проблеми світової економіки. - 2013. - No6. - С. 15-22.
- 61.Довгалюк В.В. (2016). Роль фінансової глобалізації у розвитку фінансового ринку. Ефективна економіка. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5081>
- 62.Кирилов Ю.Є. Вплив процесів глобалізації на розвиток національних економік. Ефективна економіка. 2016. No 12.
- 63.Колобердянко І.І. (2018). Вплив глобалізаційних чинників на трансформаційні процеси економіки України. Галицький економічний вісник. ТНТУ,. Том 54. No 1. С. 5–11.